

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YARATICI KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: EGE BÖLGESİ ÖRNEĞİ

AHMET AYKAN ÖZER

İzmir
2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YARATICI KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ İLE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: EGE BÖLGESİ ÖRNEĞİ

AHMET AYKAN ÖZER

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SERMİN BİLEN

İzmir
2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

27/07/2022

Ahmet Aykan ÖZER

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 16/08/2022

Tez Başlığı:

Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki

İlişki: Ege Bölgesi Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 96 sayfalık kısmına ilişkin, 15/08/2022 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı**) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin **benzerlik oranı % 12'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) x

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☐

☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☒ Kaynakça hariç, ☒ Alıntılar dâhil, ☒ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. x	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Ahmet Aykan ÖZER
Öğrenci No : 2018950105
Anabilim Dalı : Güzel Sanatlar Eğitimi
Programı : Müzik Öğretmenliği
Statüsü : Yüksek Lisans x

Doktora ☐

ÖĞRENCİ

DANIŞMAN

Ahmet Aykan Özer

Doç. Dr. Sermin BİLEN

16/08/2022

16/08/2022

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (☐) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: 0232 393 1000 veya turnitin@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans eğitimim boyunca bütün şefkatiyle, bir anne gibi yanımda olan, her zaman bilimsel desteğini ve sevgisini hissettiren çok sevgili hocam, danışmanım Doç. Dr. Sermin BİLEN' e, lisans eğitimim boyunca her zaman desteğini hissettiğim, yüksek lisans eğitimim için beni teşvik eden ve yönlendiren çok sevgili hocam Doç. Dr. Mümtaz Hakan SAKAR' a ve son olarak hayatım boyunca her zaman, her koşulda yanımda olan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen çok sevgili anne ve babama sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem	2
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	2
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Varsayımlar.....	3
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II	5
KURAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Kişilik Kavramı	5
2.1.1. Kişiliğin Özellikleri.....	7
2.1.2. Kişiliği Etkileyen Unsurlar	7
2.2. Yaratıcılık Kavramı	8
2.2.1. Yaratıcılığın Gelişimi.....	13
2.2.2. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler	16
2.2.3. Yaratıcı Düşünme Kavramı	17
2.2.3.1. Yaratıcı Düşünmenin Önemi	18
2.2.3.2. Yaratıcı Düşünme Süreçleri	18
2.2.4. Yaratıcı Kişilik ve Özellikleri	19
2.2.5. Yaratıcı Kişilik ve Eğitim	21
2.3. Yansıtıcı Düşünme Kavramı	21

2.3.1. Yansıtıcı Düşünmenin Önemi	22
2.3.2. Yansıtıcı Düşünmenin Aşamaları	23
2.3.3. Yansıtıcı Düşünme Modelleri	24
2.3.4. Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştiren Yöntemler	26
2.3.5. Yansıtıcı Düşünme ve Eğitim	29
BÖLÜM III.....	38
YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni.....	38
3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar	38
Veri Toplama Araçları.....	41
3.4. Uygulama Süreci ve Verilerin Toplanması	42
3.5. Verilerin Analizi	42
BÖLÜM IV	43
BULGULAR	43
4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Test Sonuçlarına İlişkin Bulgular	43
4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	44
4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	45
4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	46
4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	48
4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	49
4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular	49
4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	50
4.9. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	52
4.10. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular	53
BÖLÜM V	56
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	56
5.1. Tartışma	56
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	60
KAYNAKÇA	64
EK 1.....	76
EK 2. Uygulama İzinleri.....	77

EK 3. ETİK İZİN.....	78
EK 5. KULLANILAN ÖLÇME ARAÇLARI.....	84

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYET, BİREYSEL ÇALGI VE EĞİTİM GÖRDÜĞÜ ÜNİVERSİTE DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDELİK DAĞILIMLAR	39
TABLO2. EVRENDE BULUNAN ÖĞRENCİLERE ULAŞILMA DÜZEYİNE İLİŞKİN BULGULAR	40
TABLO3. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ VE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN GÜVENİLİRLİK ANALİZİ VE ONE SAMPLE KOLMOGOROV-SMİRNOV (K-S) ANALİZİ SONUÇLARI	43
TABLO 4. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	44
TABLO 5. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	45
TABLO 6. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL ÇALGI TÜRLERİNE GÖRE YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	46
TABLO 7. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM GÖRDÜKLERİ ÜNİVERSİTELERE GÖRE YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	47
TABLO 8. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARINA İLİŞKİN TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER	48
TABLO 9. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	49
TABLO 10. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL ÇALGI TÜRLERİNE GÖRE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	50
TABLO 11. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM GÖRDÜKLERİ ÜNİVERSİTELERE GÖRE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	51
TABLO 12. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ VE YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİ PUANLARININ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	52

ÖZET

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE YANSITICI DÜŞÜNCE EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: EGE BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Bu çalışmada müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünce eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır. Araştırmaya 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ege Bölgesi’ndeki eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören 80 kadın ve 48 erkek olmak üzere toplam 128 müzik öğretmeni adayı katılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” ile “Yansıtıcı Eğilim Özellikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz aşamasında SPSS 25.0 programında Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H testi ve Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonunda müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler incelendiği zaman öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerinin cinsiyete ve bireysel çalgı türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$), buna karşılık yaratıcı kişilik özelliklerinin öğrenim gördükleri üniversitelere göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0.05$). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$), buna karşılık yansıtıcı düşünme eğiliminin bireysel çalgı türü ve öğrenim görülen üniversiteye göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$). Bunun yanında müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Anahtar Kelimeler: Müzik öğretmeni adayları, yaratıcı kişilik, yansıtıcı düşünme eğilimi

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE PERSONALITY TRAITS AND REFLECTIVE THINKING TENDENCIES OF MUSIC TEACHERS CANDIDATES: A CASE STUDY IN THE AEGEAN REGION

In this study, it was aimed to analyze the relationship between the creative personality traits of music teacher candidates and their reflective thinking dispositions. The ‘Correlational Survey Model’ which aims to reveal the relationship between two or more variables was used in the research. In the 2020-2021 academic year, a total of 128 music teacher candidates, including 80 females and 48 male, studying in music department of fine arts education departments of the education faculties in the Aegean Region, participated in the research. ‘Creative Personality Traits Scale’ and ‘Reflective Disposition Traits Scale’ were used in the data collection process of the research. In the analysis phase of the obtained data, Mann Whitney U test, Kruskal Wallis H test and Spearman Correlation analysis were used in SPSS 25.0 program.

At the end of the study, it was determined that the creative personality traits and reflective thinking disposition of the music teacher candidates were at a high level. When examined according to demographic variables, it was determined that the creative personality characteristics of teacher candidates showed a significant difference according to gender and individual instrument type ($p < 0.05$), on the contrary, creative personality traits did not show a significant difference according to the universities where they studied ($p > 0.05$). It was found that the reflective thinking dispositions of the teacher candidates showed a significant difference according to gender ($p < 0.05$), on the other hand, the reflective thinking disposition did not show a significant difference according to the individual instrument type and the university where they were received education ($p > 0.05$). In addition, it was determined that there was a positively significant relationship between creative personality features and reflective thinking disposition in music teacher candidates ($p < 0.05$).

Keywords: Music teacher candidates, creative personality, reflective thinking disposition

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Toplum içerisinde bazı insanlarda yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma düzeyinin diğer insanlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Söz konusu insanların başında da genellikle bilim ve sanatla uğraşan kişiler gelmektedir. Sanatın alt dalı olan müzikle ilgilenen bireylerin de genellikle yaratıcı kişilik özelliklerine yüksek düzeyde sahip oldukları görülmektedir. Bu durum özellikle müzik eğitimi veren kişiler açısından önemli bir konudur. Çünkü yaratıcı kişilik özelliklerine yüksek düzeyde sahip olan bir müzik öğreticisinin sahip olduğu bilgi ve donanımı meslek yaşamına daha kolay aktarması beklenmektedir.

Yaratıcı kişilik özellikleri bulunan bireylerin, sahip oldukları özelliklerden bir diğeri ise yüksek yansıtıcı düşünme becerisidir. Bu konuda yapılan çalışmalarda da yaratıcı kişilik düzeyine sahip olan bireylerin yansıtıcı düşünme ve problem çözme gibi üst bilişsel becerilerinin gelişmiş olduğu belirtilmektedir (Köstekçi, 2016: 60). Bunun yanında eğitim sistemi açısından değerlendirildiği zaman eğitimcilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin gelişmiş olması, öğrencilerin de yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirdiği görülmektedir (Yıldız-Çiçekler ve Aral, 2021: 405). Literatürde yer alan bu bilgiler değerlendirildiği zaman müzik alanında eğitim verecek kişilerin yaratıcı kişilik özelliğine sahip olmalarının önemli bir konu olduğu görülmektedir. Eğitimcilerin yaratıcı kişilik özelliğine sahip olmalarını sağlayan unsurların içerisinde meslek yaşamı öncesinde almış oldukları eğitimin büyük bir rolü bulunmaktadır. Literatürde, yaratıcı düşünme becerileri ve yansıtıcı düşünme düzeyleri ile ilgili yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik düzeyi ile yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi için öncelikli olarak söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi, bunun yanında yaratıcı kişilik özelliği ile yansıtıcı düşünme becerisini etkileyen unsurların

iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu noktada “Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme becerisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunun yanıtlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

1.2. Amaç ve Önem

Araştırmanın amacı müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ile ilişkisinin incelenmesidir. Son yıllarda hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da ciddi değişim meydana gelmiştir. Bu değişimin bir sonucu olarak eğitimde yaratıcılık olgusuna verilen önem de artmaya başlamıştır. Müzik eğitimi kapsamında değerlendirildiği zaman eğitimcilerin yaratıcılık düzeylerinin geliştirilmesi tutarlı ve ciddi bir eğitim süreci ile gerçekleşmektedir (Uslu, 2013: 71). Öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin geliştirilmesinde eğitimin önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Bu süreçte öğretmenlerin de yaratıcılık düzeylerinin yüksek olmasının öğrenci gelişimine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Literatürde yer alan bu bilgiler değerlendirildiği zaman eğitimde yaratıcılık olgusunun giderek önem kazandığı göze çarpmaktadır. Bu süreçte müzik eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının yaratıcılık özellikleri ile ilişkili unsurların araştırılması yaratıcılık düzeyini yükseltmeye yönelik uygulamalar geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Bu araştırmanın problem cümlesi şöyle ifade edilebilir; müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünce eğilimleri arasındaki ilişki nedir?

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıtlar aranacaktır.

1. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma düzeyleri nedir?
2. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri, çalgılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri, öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Müzik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerisine sahip olma düzeyleri nedir?
6. Müzik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Müzik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri çalgılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Müzik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri, öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma durumları ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Ege Bölgesinde bulunan devlet üniversitelerinin müzik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören müzik öğretmeni adayları ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırma veri toplama sürecine kullanılan ölçeklerden elde edilen bulgular ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

Yapılan bu araştırmaya katılan öğretmenlerin kendilerine yöneltilen ölçek sorularına doğru ve samimi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Kişilik: Zihinsel, fiziksel, çevresel ve kalıtsal niteliklerle ilişkili ve kısmen bu niteliklerinin de bir neticesi olan, belirli oranda tutarlı ve özgün davranış, duygu ve düşünce kalıpları olarak ifade edilebilir. Kişilik özellikleri bu açıdan bireyin genel olarak sergilediği ve onu kendine özgü kılan nitelikleri olarak açıklanabilir. Ancak kişiliğin oluşumunda bireyin öncelikleri, seçimleri, olaylarla baş etme yöntemi ve çevre tarafından nasıl algılanmak istendiği gibi faktörler de etkilidir (Özsoy ve Yıldız, 2013: 3).

Yansıtıcı düşünme: Kişinin geçmiş, şu an ve gelecekteki deneyimleri konusunda ayrıntılı olarak, kendi düşünme, öğretme ve öğrenme sürecine dair sorgulamada bulunma, kendini değerlendirme, bu değerlendirme ve sorgulama neticesinde gelişen problemleri çözmek için yapılabilecek olanları düşünmesidir (Ersözlü ve Kazu, 2011: 145).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kişilik Kavramı

Kişilik, bir bireyin kendini ve diğer bireyleri tanımlamak adına kullandığı bir terimdir. İngilizce kelime olarak karşılığı “personality” olan bu kavram kişi manasına gelen “person” sözcüğünden türetilmiştir. Sözcük, İngilizce’ye Latince “persona” sözcüğünden geçmiştir ve anlam karşılığını Antik Roma’da tiyatrocuların oyunlarını sergiledikleri sırada yüzlerine giydikleri “maske”den alır. Maske ile tiyatro oyuncularının sergiledikleri oyunlarda girdikleri kişilik, kişi, rol ve karakterler ifade edilmeye çalışılmıştır (Toplu-Demirtaş, 2017: 2). Kavramsal açıdan ele alındığı zaman kişilik, bireyleri diğerlerinden farklı kılan, doğuştan var olan ve zamanda edindikleri niteliklerin tümüdür. Kişilik olgusu kişinin yalnızca zihinsel olarak değil, sosyal, fiziksel ve duygusal yönden de devamlılık teşkil eden niteliklerini içermektedir (Özdemir ve diğerleri, 2012: 566). Kavramsal olarak kişilik sık sık karakter olgusu yerine kullanılmaktadır. Ancak kişilik ve karakter kavramları birbirlerinden farklı anlamları içermektedir. Karakter kavramı, kişiliğin ahlaki boyutu olarak nitelendirilmektedir.

Kişilik, kavram boyutu ile değerlendirildiğinde “kişiyi diğerlerinden farklı kılan, kendine özgü, tutarlı ve kalıplaşmış niteliklerin tümü” olarak ifade edilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 3). Bir başka deyişle kişilerin kendilerine ilişkin tutarlı davranışları kişilik olarak nitelendirilmektedir. Kişilik kavramıyla ilgili yapılan bu tanım iki kısımdan meydana gelmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken ilk bölüm kişilik olgusunun birtakım davranış kalıpları barındırmasıdır (Burger, 2006: 23).

Kişilik bireyin; olgu, duygulanım, akıl ve diğer kişilere yönelik tutumları ile kalıtsal ve süregiden yaşamı ile kazandığı, bireyi diğerlerinden farklı kılan niteliklerin tümünden oluşan bir alandır (Güney, 2006: 189.) Ayrıca kişilik özelliği kalıtsal ve çevresel faktörlere göre şekil almakla beraber, aynı zamanda bireysel bir niteliktir. Dolayısıyla kişilik özelliği bireyleri diğerlerinden farklı kılan, bireyin kendine özel olan ve her insanda farklı formlarda gözlenebilen bir olgu olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin kişilikleri mevcut ortamlarına bağlı olarak sürekli değişmemektedir. Gündelik hayatında sakin bir kişiliğe

sahip olan insan okulda ya da karşı karşıya kaldığı herhangi bir durum karşısında da sakin kişiliğini korumaktadır (Aytaç, 2001: 1).

Yukarıdaki ifadelerden de çıkarılabileceği üzere kişilik kavramının genetik ve biyolojik eğilimleri, iç ve dış faktörleri, toplumsal deneyimleri ve değişen çevre şartlarına bağlı evrimsel bir süreci ifade etmektedir. Ayrıca kişilik konusunda yer verilen tanımlarda kişiliğin bireylerin mevcut gözle görülebilir tutumlardan meydana geldiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda kişilik kavramının durum ve zamana göre stabil ve süreğen olduğu, duruma veya zamana göre kişi içinden devamlılık teşkil ettiği ifade edilmektedir. Kişilik kavramıyla ilgili tanımlarda mevcut dikkat çeken detaylardan birisi de tutarlılıktır. Tutarlılık kişilerin zamanla tutumlarının çok fazla farklılaşmadığına dikkat çekmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 3). Ayrıca kişilik gerek anlamı gerekse içeriği nedeniyle birtakım özelliklere sahiptir. Kişilik kavramının mevcut temel özellikleri alan yazında şu şekilde sıralanmıştır;

- Kişilik, kişide farklılık sergilemeyen tutarlı tutumlar anlamına gelmektedir.
- Kişilik bireye özgü bir özelliktir. Çünkü kişilik özelliği bireyleri farklılaştıran, kişiye özel ve her insanda farklı şekillerde görülen bir olgudur.
- Kişilik belirli ve tutarlı yaklaşımlardan meydana geldiğinden kişilik türlerinin çeşitli ölçüm metotlarından yararlanılarak tespit edilmesi mümkündür.
- Kişilikleri bireylerin bulundukları ortamlara bağlı olarak devamlı farklılık göstermez. Günlük yaşamında sakin bir kişiliği bulunan insan okulda ya da karşılaştığı herhangi bir durum karşısında da sakinliğini koruyacaktır.
- Kişilik özellikleri kalıtsal unsurlar ve çevresel ögelere bağlı olarak gelişim sergilemektedir. Çevresel ve kalıtsal özelliklerin etkileşimi sonucunda kişilik özellikleri ortaya çıkmaktadır (Aytaç, 2001: 1).

2.1.1. Kişiliğin Özellikleri

Duygusal, zihinsel ve fiziksel açıdan birçok farklılık sergileyen bireyler, dolayısıyla olay ve olguları da farklı açıdan yorumlamaktadırlar. Bu farklılıklar kişiliğin alt yapısını meydana getirir. Kişilik bireylerin çevreyle olan etkileşim sürecine yön verir davranış, duygu ve düşüncelerini şekillendirir (Durna, 2005: 275). Kişilik, bireyin sergilediği tutarlı bir davranıştır (Özdemir ve diğerleri, 2012: 566). Kişilik kavramı sıklıkla kimlik kavramı ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak kişilik ve kimlik kavramları arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kişiliğin temelinde bireyin sergilediği tutarlı davranışlar söz konusu iken, kimlik kavramı temel olarak bireyin “Ben kimim?” sorusuna verdiği yanıt olarak karşımıza çıkmaktadır (Atak, 2011: 164).

Kişiliğin durum ve zamandan bağımsız şekilde tutarlılığı, süregelen ve öngörülebilir olması veya kısmen kalıcılığı hiç değişmediği ve stabil olduğu anlamına gelmemektedir. Biyopsikososyal bir varlık olan insan değişimlere de açıktır. Hatta kişinin değişebilirliği ruh sağlığı uzmanlarının uzlaşabildikleri temel konudur. Bu kapsamda, kişiliğin değişmez bir boyutu olduğunu kabul etmenin yanı sıra, değişebilirliğini de dikkate almak gerekmektedir. Kişiliğin değişebilirliği–değişmezliği tartışması, kişiliğin faktörleri ile doğrudan bağlantılıdır. Söz konusu kişilik olduğunda karakter, mizaç, huy gibi bazı kelimeler birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu kelimeler kişilikle alakalı olmasının yanı sıra birbirinden farklı anlamlara da gelmektedir. Mizaç, kişiliğin değişmezliği konusuna dikkat çeken biyolojik boyutudur, kişiliğin doğuştan gelen bileşenleridir. Karakter kavramı ise, kişiliğin değişebilir yönlerine dikkat çeken ahlaki boyutudur; kültür, toplum ve aile ile iletişimler neticesinde ortaya çıkarlar (Toplu-Demirtaş, 2017: 5).

2.1.2. Kişiliği Etkileyen Unsurlar

Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde kalıtsal öğeler oldukça önemlidir. Ancak hangi genlerin hangi kişilik yapısı üzerinde etkili olduğuna ilişkin çalışmaların sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda kişilik gelişimini etkileyen temel unsurların başında yaşanan sosyal çevrenin geldiği görülmektedir. Çevre şartları kapsamında ele alınan coğrafi özellikler de (yaşanılan bölgenin fiziki şartları, iklimi, tabii özellikleri) kişiliğin oluşumunda oldukça öneme sahiptir (Serçeoğlu, 2013: 5256).

Kişilik gelişiminde aile faktörü de yine en önemli belirleyicilerdendir. Adler’e göre, çocukluk evresinin ilk zamanlarında ebeveyn yaklaşımlarının kişilik oluşumunda önemli bir etkisi vardır. Çocukların ilerleyen dönemlerde kişilik sorunları ile karşı karşıya kalmalarına

neden olabilecek ebeveyn tutumları bulunmaktadır. Ebeveyn tutumları nedeniyle çocuğun bağımsızlığı kısıtlanıyorsa kişilik gelişimi de olumsuz yönde etkilenmektedir. Çünkü bağımsızlığı kısıtlanan çocukların aşağılık duygusuna kapılmaları ve bazı psikolojik sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir. Bazı ebeveynlerin çocuklarına iyilik yaptıklarını düşünerek gösterdikleri tutumlar onların kişilik gelişimlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Örneğin, anne babaların, çocukların hızlı bisiklet sürmelerini engellemeleri, çocukların saldırgan, uyumsuz akran ortamından uzaklaştırmaları, korku filmi izlemelerine izin vermemeleri ilerleyen dönemlerde çocuklarda yaşamın getirdiği zorluklarla baş etme konusunda sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Anne-babaların çocuklarına yeteri kadar vakit ayıramaması da çocukların kişiliklerinin gelişimi üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Adler'e göre, çocukluk evresinde anne-babalarının yeterince vakit ayırmadığı çocuklar şüpheli ve soğuk bir kişiliğe sahip olmanın yanı sıra, ilerleyen yaşlarda çevrelerindeki kişilerle sıcak bağlar kurma noktasında çekingen davranmaktadırlar (Burger, 2006: 153).

2.2. Yaratıcılık Kavramı

Kavramsal açıdan incelendiğinde yaratıcılık; insanların belirli bir olguya yenilik katabilme becerisi şeklinde ifade edilmektedir. Yaratıcılık özellikleri ağır basan bireylerin yeni denetimlere açık olma, belirsiz durumların üstesinden gelme, kararlı olma, değişiklik gösteren gerçeklere ilişkin çözüm üretme, risk almaktan çekinmeme, düşüncelere meydan okuma, yeni bakış açılarına açık olma, eleştirel olma gibi önemli özellikleri bulunmaktadır (Öztürk, 2004: 78). Bu bağlamda yaratıcılık niteliği karar verme, problem çözme ve ifade edebilme becerileri ile doğrudan ilişkili bir yetenektir (Duran ve Saraçoğlu, 2009: 58). Yaratıcı kişilik ise “Bireyin kendi hayal gücünden faydalanma, olasılıklar geliştirme ve zihinde canlandırma gibi tekniklerle karşılaştığı sorunları açıkça kavrayabilmesi, ilerleyen süreçte sorunla ilgili yeni ya da geleneksel yöntemleri takip ederek farklı bir kavram ya da görüş geliştirmesi” olarak ifade edilmektedir (Yıldırım, 2007: 112). Yaratıcı kişilik yönü gelişmiş olan kişiler iş ortamında var olan iş ve konumları ne olursa olsun, bulundukları ortamlarda engel teşkil edici unsurlar olmadığı sürece kendilerini fark ettirme eğilimi sergilerler. Çünkü yaratıcı kişilerin olayları algılama biçimi, düşünce yapıları, bakış açıları diğerlerine göre farklılık göstermektedir. Bu durumun muhtemel bir sonucu olarak da yaratıcı kişilik yönü gelişmiş olan bireylerin iş yaşamında karşı karşıya kaldığı problemlerin çözümünde etkin bir görev aldıkları söylenebilir (Güngör, 2007: 5).

Literatürde yer alan çalışmalarda yaratıcılık kavramına ilişkin olarak birçok tanım yapıldığı belirtilmektedir (Karakuş, 2001: 3). Yaratıcılık kavram olarak “yeteneğe dayalı olan ve kendine özel bir ürün olarak ortaya çıkmış ya da henüz bir ürüne dönüştürülememiş, kendine özgü birtakım problem çözme süreçlerinden meydana gelen, bireyin zekâ öğelerini de üretime yönelik ve özgün şekilde kullandığı bilişsel beceri” şeklinde nitelendirilmektedir (Aslan, 2001: 19). Sözcük anlamı açısından değerlendirildiğinde yaratıcılık “yoktan var etme veya yaratma yetisi” olarak açıklanmaktadır (Arslantaş, 2001: 17). Kimilerine göre yaratıcılık bir işlem olarak nitelendirilirken, kimileri yaratıcılığı bir ürün şeklinde ifade etmişlerdir. Kesin bir uzlaşma sağlanamasa da yaratıcılık terimiyle ilgili olarak bilim insanlarının hemfikir olduğu konu yaratıcılığın yeni ve farklı bir şey yapmak olduğu, yaratıcılığın somut bir ürüne bağlı olarak nitelendirilebileceği düşüncesidir (Erdoğan, 2006: 95). Söz konusu tanımların en dikkat çeken ortak yönü, yaratıcılığın alışılmışın dışında bir ürün yaratma süreci olmasıdır. Burada düşünce, problem çözme, sanat eseri, hizmet veya düşünce metodu bir ürün olarak isimlendirilebilir. Ürün konusundaki karmaşanın büyük bir bölümü, yaratıcılığı analiz eden kaynakların da en az tanımlar kadar fazla olması ve daha da önemlisi bu ölçek ve testlerin birtakım zihinsel süreçlerin ölçmesinden kaynaklanmaktadır (Coşkun ve Şenyurt, 2015: 41).

Torrence (1964), yaratıcılık modellerinin temelini oluşturan kuramı ortaya atmıştır. Torrence, insanların yaratıcılık düzeylerini ölçmek için araçlar geliştirmiş olup, mevcut ölçüm araçlarının da daha iyi standartlara yükseltilmesine de katkı sağlamıştır. Yaratıcılık düzeyinin geliştirilmesi için ortaya konular araçlar sayesinde gerek çocuk ve ergenlerin gerekse de yetişkin bireylerin yaratıcılık düzeyleri belirlenebilmektedir. Yaratıcılık düzeyinin belirlenmesine yönelik geliştirilen araçlar eğitim ortamında kullanıldığı zaman öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin en üst seviyede geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında Torrence yaratıcılık modelinde çocuklarda yaratıcılık düzeyinin geliştirilmesinde en uygun dönemin okul öncesi çocukluk yılları olduğunu belirtmiş, bu kapsamda okul öncesi dönemde çocukların yaratıcılık düzeylerini geliştirmeye yönelik uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Genç, 2021: 12). Günümüzde de yapılan çalışmalarda yaratıcılık gelişiminde okul öncesi dönemin önemli bir yere sahip olduğu belirtilmektedir (Bakaç, 2015: 28). Torrence yaratıcılık modelinde yaratıcılık olgusu akıcılık, esneklik ve özgünlük olmak üzere üç alt boyuttan medyana gelmektedir. Söz konusu alt boyutlar aşağıda açıklanmıştır.

Akıcılık: Örneğin; açık uçlu sorulara farklı cevaplar verebilme ya da şehirlerin baş harflerinden isim türetme gibi oyunlarda gerek yazılı gerekse de hızlı cevap türetebilme becerisi akıcılık alt boyutu ile yakından ilişkilidir (Genç, 2021: 13).

Esneklik: Kavramsal açıdan ele alındığı zaman esneklik, bireyin karşılaşmış olduğu sorunlar karşısında pratik düşünmesi, diğer insanlara göre daha farklı çözüm önerileri türetebilmesi ve özgür düşünebilmesini ifade etmektedir. Örneğin; 20 sayısına kaç farklı yoldan ulaşılacağı konusunda oldukça farklı seçenekler türetebilmek esneklik alt boyutu ile yakından ilişkilidir (Genç, 2021: 13). Bunun yanında değişen koşullar altında hızlı kararlar alma ve kendine uygun seçenekler üretme de esneklik alt boyutu ile yakından ilişkilidir (Tezci ve diğerleri, 2008: 47).

Özgünlük: Özgünlük, bireyin yalnızca sorular ya da olaylar karşısında değil, aynı zamanda günlük hayat akışında kendine özgü olarak sergilediği tutum ve davranışlar ile düşünce çeşitliliğini ifade etmektedir. Bunun yanında günlük hayatta karşılaşılan durumlarda alışlagelmiş tepkilerden ziyade benzersiz tepkiler ortaya konulması da özgünlük alt boyutu ile yakından ilişkilidir (Tezci ve diğerleri, 2008: 48).

Demir (2013: 85) kavramsal boyutu ile yaratıcılığı “Yeni ve farklı olan bir şeyi ortaya çıkarmak için hayal gücü üzerine kurulmuş düşünce ile özgün bir tasarım ortaya koyması” olarak açıklamıştır. Atasoy ve diğerleri (2007: 681) yaratıcılık terimini “Eldeki verilerden yeni ürünler ortaya çıkarma, kendine özel ve yeni bir sentez geliştirme, bazı problemlere yeni seçenekler sunma, farklı görüş ve ürünler ortaya koyma” olarak açıklamıştır (Duran ve Saraçoğlu 2009: 58). Kavramsal açıdan yaratıcılığı “Karar verme, problem çözme ve kendini ifade edebilme becerileri ile yakından ilişkili bir yetenek” olarak açıklamıştır. Aslan (2001:19) yaratıcılığı özgün, yetenek bazlı ve yeni bir ürün olarak ortaya çıkmış veya henüz bir ürüne dönüşmemiş, kendine özel bazı problem çözme yetilerinden oluşan, kişinin zekâ bileşenlerini de üretime dönük ve kendine özgü şekilde kullandığı bilişsel yetenek olarak ifade etmiştir. Kavram olarak yaratıcılık alan yazında sık sık zekâ kavramı ile aynı anlama gelecek şekilde ifade edilmektedir. Ancak yaratıcılık ve zekâ terimleri farklı anlamlara gelen ve bazı boyutları ile birbirinden ayrılan iki terimdir. Genellikle zekâ, kişinin öğrendiği bilgileri işleme, soyut düşünme ve problem çözme yetilerini kapsayan bir terimdir. Buna karşın yaratıcılık, problem çözme yeteneğinin daha fazlası olarak daha farklı bakış açıları geliştirebilme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Feist ve Barron, 2003: 63). Ayrıca yaratıcılık kimi zaman yaratıcı düşünme ile aynı anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Oysaki yaratıcılık kavramı yaratıcı düşünmeye oranla daha

geniş içerikli bir terimdir. Zira yaratıcılık kavramı yeni çözümleri çeşitli fikirleri, kutupların bütünleşmesi ve özümsemesi anlamına gelmektedir (Emir ve diğerleri, 2007: 74).

Yaratıcılık geniş bir kapsamda ele alındığında, kalıplaşmış yargıların ve hali hazırdaki kuralların ötesine geçmek, diğer kişilerin yaşamlarına açık olmak, hayata farklı açılardan bakabilmek için yeni yollar keşfetmek, öğretilmeye çalışılan düşünceyi yıkmak ve yeni bir bakış açısı ortaya koymak, henüz keşfedilmemiş olanları merak etmek, var olan bir sorunun çözümü için çeşitli önerilerde bulunmak, çeşitli sonuçlar ortaya koyan farklı şeyler bulmak, yeni düşüncelerle mevcut olanlar arasında ilişki kurmak, metot ya da strateji olarak henüz bilinmeyen ürünler ortaya çıkarmak ya da tasarlamak olarak açıklanmaktadır (Özerbaş, 2011: 678). Bu bağlamda yaratıcılık olgusu kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olarak nitelendirmek yanlıştır. Yaratıcılık farklı fikirlerin ve çeşitli çözümlerin olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle yaratıcılığın tüm süreçlerinde mantıksal ve akılcı bir bakış açısının yanında, imgesel ve sezgisel bir düşünme de ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle ele alındığında yaratıcılık olgusu benzersiz yaklaşımları ortaya koyarak bireyi sonuca taşıyan bir olgu şeklinde ifade edilmektedir (Demirci, 2007: 66).

Yaratıcılık olgusunu meydana getiren birçok unsur bulunmaktadır. Bu nedenle yaratıcılığın kompleks bir yapıya sahip olduğu belirtilmektedir. Literatürde bu konuda yürütülen ve yaratıcılığın sahip olduğu özellikleri belirlemeye yönelik çalışmalarda yaratıcılık olgusunun sahip olduğu temel özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Akıcılık (Fluency): İnsanları bazen kapalı bazen de açık problemlere yönelik olarak farklı görüşler ortaya koyabilme becerilerini ifade etmektedir.

Esneklik (Flexibility): İnsanların günlük hayat döngüsü içerisinde karşılaşmış oldukları sorunlara yönelik farklı bakış açıları geliştirme, farklı alanlarda fikirler geliştirebilme ve karşılaşılan sorunlara çeşitli boyutlardan bakabilme becerisini ifade etmektedir.

Orijinallik (Originality): Günlük yaşam döngüsü içerisinde karşılaşılan farklılıkları ortaya koyma ve az rastlanan düşünceler geliştirebilmeyi ifade etmektedir.

Detaylandırma (Elaboration): Öne sürülen düşüncelerin detayına inebilme, geliştirme, görüşleri de dahil etme ve bakış açılarını tamamlayabilmeyi ifade etmektedir.

Problemlere karşı duyarlılık gösterme (Sensitivity to problems): İnsanların günlük yaşamda sıklıkla karşılaştığı sorunları saptama, sorunları açığa çıkarma, bunun yanında etkili bir

biçimde soru sorabilme ile insanların eksik olan bilgileri fark edebilmelerini ifade etmektedir.

Problemi tanımlama (Problem defining): Günlük yaşam döngüsü içinde karşılaşılan sorunların bazen önemli bazen de önemsiz olan boyutlarını birbirinden ayırmayı, gerçek sorunları açığa çıkarmayı, bunun yanında sorunları kesinleştirme ve problemi basite indirgeyebilme becerisini ifade etmektedir.

Hayal etme (Visualization): İmajinasyon tekniklerinden yararlanarak nesneleri zihinde canlandırma, akıl gözünden yararlanarak nesneleri görebilme ve zihinde düşünce ve oluşumlarla manipüle edebilmeyi ifade etmektedir.

Gerileme yeteneği (Ability to regress): Çocukların bakış açısıyla düşünebilme, kural ve sahip olunan alışkanlıklardan uzaklaşma, karşılaşılan her türlü şeyin ideal boyutunu düşünmeden özgür bir şekilde eyleme geçebilme, faaliyetler gerçekleştirebilme, bu zamana dek var olan ve böyle de süreceği görüşünü reddedebilmeyi ifade etmektedir.

Analog düşünme (Analogical thinking): Mevcut fikirleri durumlar arasında aktarma ve uyarlayabilmeyi ifade etmektedir.

Analiz (Analysis): Konuları bir bütün halinde ya da parçalara ayırarak ele almayı, bunun yanında konuları detaylandırabilmeyi ifade etmektedir.

Sentez (Synthesis): Birbiri ile ilişkili olan ya da olmayan bağlantıları görerek parçaları birleştirme ve işlevsel farklı bir yapı haline getirmeyi ifade etmektedir.

Dönüştürme (Transformation): Nesnelere farklı bir yaklaşım yükleyebilme, birtakım görüşleri ya da objeleri yaratıcı bir unsura dönüştürebilmeyi ifade etmektedir.

Sınırları genişletme (Extend boundaries): Kabul edilen ya da bilinen kapsamın dışına çıkabilme, nesneleri karşılaşılan yeni durumlara yönelik çeşitli hedefler doğrultusunda kullanabilmeyi ifade etmektedir.

Sezgi (Intuition): Eldeki yeterli olmayan bilgilere rağmen durumlar arasındaki ilişkileri kavrayabilmeyi, bunun yanında doğal çıkışlar yapma becerisini ifade etmektedir (Yuk ve Cramond, 2006: 274).

2.2.1. Yaratıcılığın Gelişimi

Yaratıcılık kavramı tarihsel süreç içerisinde gerek bilim gerekse de sanat alanında sıklıkla üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Genellikle bilim ve teknik dünyası ile sanat alanında yeni gelişmelere katkı sağlayan insanların ve yeni icatlar ortaya koyan kişilerin yaratıcılık özelliklerinin yüksek düzeyde olduğu kabul görmüş, yaratıcılık özelliklerinin bireyin kendine ait bir sihir olduğu ifade edilmiştir. Ancak son zamanlarda yaratıcılık özelliklerinin her insanda farklı seviyede var olan bir yetenek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Güngör, 2007: 2). Yaratıcılığın gelişimi erken çocukluk yıllarında başlamaktadır. Yaşamın ilk çağlarında çocukların yaratıcı becerileri gözlemleme ve tekrar etme metodu ile gelişmektedir. Bundan dolayı çocukların yaşamın her alanında yaratıcı yeteneklerini geliştirebilecekleri örneklerle gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle çocuğa pozitif örnekler sergilenmesi bu dönemde yaratıcılık gelişimi açısından önem teşkil eden bir konu olarak ifade edilmektedir. Çocukların davranışları tekrar etme yani taklit metodunu kullanarak kazanımları zamanla hayal güçlerinin de gelişmesine ve bu durumdan faydalanarak yaratıcı yönlerini zenginleştirmelerine katkı sağlamaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2006: 6).

Çocukların kendisini ifade edebileceği yaratıcı davranışlar, oyun ve resim etkinlikleri, drama ve öykü anlatma etkinlikleri yaratıcılık gelişimlerini olumlu yönden etkilemektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2006: 6). Geçen zamanda yaratıcılık özelliklerinin gelişmesinde sosyal çevre, eğitim ve aile gibi değişkenler etkin bir şekilde rol oynar (Şahin ve Danışman, 2017: 751). Bilhassa çocukların fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebildikleri eğitim ortamlarının yaratıcı düşünme yetilerinin gelişmesinde destekleyici önemi olduğu belirtilmektedir (Birişçi ve Karal, 2011: 205). Ayrıca yaratıcı düşünme yeteneğinin gelişiminde eğitim ve yaş öğeleri büyük önem arz etmektedir. Çocukluk yaşlarında büyüdükçe yaratıcı düşünme özelliği de gelişim göstermektedir. Eğitim ortamı da yaratıcı düşünme yeteneğinin gelişimini olumlu bir şekilde desteklemektedir. Bilhassa çocukların yaratıcı özelliklerini özgürce ifade edebildikleri eğitim kurumları yaratıcı düşünme becerisinin gelişimini olumlu bir şekilde etkilemektedir (Birişçi ve Karal, 2011: 205; İşleyen ve Küçük, 2013: 202). Bu hususta eğitimcilerin genellikle öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek adına aşağıda verilen uygulamaları sergilemeleri gerektiği ifade edilmektedir;

- Eğitimciler öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek adına öğrencilere sık sık kışkırtıcı sorular yöneltilmelidir.

- Öğrencilerin çok boyutlu, detaylı ve derinlemesine düşüncelerini sağlayacak etkinlikler düzenlemelilerdir.
- Öğrencilere birbiriyle çelişkili olaylar sunularak öğrencilerin bu olaylar karşısında cevapları doğrultusunda odaklanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca eğitimciler öğrencilerin empati yeteneğinin gelişimine odaklanmalıdır.
- Öğrencilerin sadece problemleri çözmeye değil, bunun yanında sorunların çıkış noktaları da aktarılmalıdır.
- Eğitimciler ders sunumlarında çeşitli keşiflere ve tecrübelerle önem vermelidir.
- Eğitimciler ders sırasında konuşmalara ve analogik düşünceye yönelmeli, yaratıcı yazma ve okuma etkinlikleri düzenlemelidir.
- Eğitimciler mümkün olduğunca öğrencilerin otokontrolü kaybetmeden iş birliği yapmalarını sağlamalıdır (Özel ve Bayındır, 2015: 350).

Yukarıda yer alan bilgiler yaratıcılık gelişimini olumlu yönde etkileyen unsurları ifade etmektedir. Buna karşılık çocukluk yıllarından itibaren yaratıcılık gelişimini olumsuz yönde etkileyen bazı hususlar da söz konusudur. Yaratıcılık gelişimini olumsuz yönde etkileyen unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- İçinde yer aldıkları ortama uyum sağlama hususunda çocukların zorlanması yaratıcı düşünme becerisinin gelişiminde olumsuzluklara neden olacaktır.
- Otoriter davranış ve tutum sergilenen bir ortamda büyümek çocukların yaratıcı düşünme becerisini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocukların bulundukları toplumsal çevrede küçümseyici veya alaycı davranışlara maruz kalmaları özgüven eksikliğine neden olmaktadır. Özgüven eksikliği zamanla yaratıcı düşünme becerisinin gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocukların katı ve hoşgörüsüz bir karakteristik özelliğinde olmaları içinde olan yaratıcı düşünme becerisinin ortaya çıkmasını engellemektedir.
- Çocuklara çizilen sınırların katı ve geniş değerlendirme ölçütleri doğrultusunda kontrol edilmeleri, aynı zamanda not verme hususunda çocuklara aşırı derecede kuralcı bir tutum sergilenmesi yaratıcı düşünme becerilerinin öne çıkmasını olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Bilhassa öğretmenlerin detaylara çokça yer veren davranışlara sahip olmaları, okullarda çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin öne çıkması konusunda başarısızlığa neden olmaktadır.

- Daima çocukların başarıları konusunda konuşmak ve başarılı olmalarının yegâne hedef olarak gösterilmesi, dikkatlerini başarıya odaklaması çocukların yaratıcı düşünme becerilerinden uzaklaşmasını sağlamaktadır.
- Alışagelmiş karakteristik yapılardan çeşitli bir yapıya sahip çocuklara akranları veya eğitimcilerinin olumsuz tutumlar göstermesi çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimini olumsuz yönden etkilemektedir.
- Çocukların rol sergilemelerine karşı tutucu davranışlar sergilemek onların yaratıcı düşünme becerilerinin öne çıkmasına engel olmaktadır.
- Çocuklara karşı ilgisiz davranışlar, çocukların gerçekleştirmek istedikleri eylemlerin hiç sorgulanmadan kabul edilmemesi ve izlenimlere karşı sergilenen negatif tutumlar çocukların yaratıcı düşünme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir.
- Çocukların öğrenme ve meraklarını geliştirecek fırsatlar sunulmaması, ayrıca düşünme becerilerine dayanan izlenimleri diğer bireylere aktarmalarına ilişkin onay verilmezse yaratıcılıklarının gelişimi olumsuz açıdan etkilenmektedir.
- Çocukların çevrelerinde yaşanan ve kendi karşılaştıkları olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerinin bilincine varmasının önüne geçilmesi yaratıcı becerilerin gelişmesini sınırlandırmaktadır.
- Çocukların yeni icatlar ortaya çıkarmasıyla ilgili teşviklerin olmaması yaratıcı özelliklerinin gelişmesini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocuklar kimi zaman diğer insanlar tarafından bilinen ürünleri taklit etme veya davranışlarda bulunma yolunu tercih etmektedirler. Bu durum anne-babaları memnun etse bile çocukların yaratıcı yönlerinin gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocuklar faydalanabilecekleri birtakım materyalleri yaratıcı düşünme yetilerinin bir araya gelmesi neticesinde hedefinin dışında kullanabilirler. Çocukların materyallerden amacından bağımsız olarak faydalanmalarını önüne geçilmesi yaratıcı yönlerini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocukların hem aile hem de eğitim hayatından edindikleri olumlu tutumları pratiğe aktarmalarının önüne geçilmesi yaratıcı yönlerinin gelişimine engel oluşturmaktadır.
- Çocukların mevcut yaş ve gelişim süreçlerinin ötesinde ve erişiklerin gerçekleştirebildikleri yetenekleri yapmaları noktasında zorluk yaşamaları yaratıcı yönlerini olumsuz şekilde etkilemektedir.

- Yaş aralıkları her ne olursa olsun çocuklara alınan oyuncakların seçiminde devamlı olarak çocuğun cinsiyetinin dikkate alınması ve cinsiyetine uygun oyuncakların alınması onları yaratıcı özelliklerinin gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocukların kendilerine özel saflık ve doğallığı aktarabilmelerine fırsat tanınmalıdır. Onların devamlı olarak bazı yönergelerle kontrol edilmeleri yaratıcı özelliklerinin gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Aile içinde ve eğitim hayatında çocuğa karşı hoşgörölü yaklaşmak yerine kuralcı bir yaklaşım sergilenmesi yaratıcılık gelişimini olumsuz açıdan etkilemektedir.
- Çocukların her gereksiniminin anne-babalar veya diğer insanlar tarafından giderilmesi çocukların keyfine düşkün ve isteksiz bir kişiliklerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum zaman içinde çocukların yaratıcı özelliklerinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2006: 8-9).

2.2.2. Yaratıcılığı Etkileyen Faktörler

Her insanda var olan yaratıcılık özelliği herkeste aynı düzeyde değildir. Çünkü yaratıcılık özelliği bireyin dünyaya geldiği andan itibaren sahip olduğu özellikleri başta olmak üzere, çevresi, aile içi iletişim koşulları, aile içi iletişim düzeyi, eğitim ortamı gibi birçok faktörden etkilenir (Temizkan, 2011: 197). Aile üyelerinin çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri tutum yaratıcılık gelişimini etkileyen dışsal faktörler arasında yer almaktadır (Kara, 2007: 25). Kişilik özellikleri de yaratıcılık düzeyini etkilemektedir. Ayrıca kişilik ile yaratıcılık arasındaki ilişki hala tam anlamı ile açıklanamamaktadır. Kişilik özellikleri kapsamında deneyim ve dışadönüklük açıklığın yaratıcılık ile olumlu açıdan bir ilişkisi bulunduğu ifade edilse de bilinçlilik, uyumluluk ve nevroitikliğin yaratıcılık ile ilişkisine karşı birbirleri ile çelişen sonuçlar ortaya çıkarmayı sürdürmektedir. Söz konusu çelişkilerin altında kişilik ve yaratıcılık terimlerinin ölçümü ve tanımına ilişkin çeşitli yaklaşımların yer aldığı ifade edilebilir (Coşkun ve Şenyurt, 2015: 40).

Yaşanılan sosyal çevre ve eğitim gibi faktörler de yaratıcılık gelişimi üzerinde önemli birer belirleyicidir (Şahin, 2016: 29). Eğitim kurumlarında öğrencilerin yaratıcı düşünce yeteneklerini geliştiren kişiler arasında öğretmenleri yeri oldukça önemlidir (Yaman ve Yalçın, 2005: 44). Dolayısıyla öğrencilerin sınıf ortamında öğretmenler tarafından yaratıcı düşünce yeteneklerini iletirmeye ilişkin birtakım faaliyetler uygulanması gerektiği ifade edilmektedir (Özel ve Bayındır, 2015: 350).

2.2.3. Yaratıcı Düşünme Kavramı

Yaratıcı düşünme, karşılaşılan problem ve boşlukları görebilme, hipotezler ve yaklaşımlar ortaya koyma, özgün fikirler yaratma, geliştirilen bakış açılarındaki ilişkileri görebilme, düşünce bileşenler ortaya çıkarma ve söz konusu bileşenlerden yeni bir bileşen gerçekleştirme, sonuçta bir tahmin ve tasarım olarak isimlendirilmektedir (Aktamış ve Ergin, 2006: 78). Bir başka tanıma göre yaratıcı düşünme becerisi; kişilerin karşılaştıkları problem veya sorunların karşısında kendi haya gücünden faydalanarak sorunlara ilişkin çeşitli çözüm yolları oluşturma süreçler " yaratıcı düşünme becerisi" şeklinde ifade edilmektedir (Yıldırım, 2007: 112).

Bireyin en çok ilgi çeken özelliklerinden bir tanesi olan düşünme becerisi, kişinin doğuştan kazandığı özelliklerle birlikte içerisinde bulunduğu çevre şartlarına ve almış olduğu eğitime de bağlıdır. Kişinin düşünürken içinde bulunduğu duruma bir yenilik getirmesiye yaratıcı düşünme becerisi gerektirmektedir (Aksoy, 2005: 6). Yaratıcı düşünme becerisi gelişmiş insanların sahip oldukları bazı özellikler bulunmakta olup, söz konusu özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

Diğer bireylerden farklı düşünme: Yaratıcı düşünme yeteneği gelişmiş bireylerin en çok ilgi çeken özelliklerinden bir tanesi kendilerine duydukları güvenin yüksek olmasıdır.

Yargıyı geciktirmek: Kişiler genellikle kendilerine ait düşünceleri sorgulamadan değerlendirmektedir. Buna karşın yaratıcı düşünme yeteneği yüksek olan bireyler düşüncelerini bir sistematığın içerisine yerleştirerek sınıflandırma gerçekleştirme itibariyle değerlendirme eğiliminde bulunurlar.

Esnek düşünmek: Prensipler, kurallar ve sınırlar olmadan düşünebilme yeteneği olan bireylerdir. Yaşamlarında keskin çizgiler bulunmamaktadır. Dolayısıyla yaşamın her safhasında kullandıkları esnek bir düşünceye sahiplerdir.

Spontanlık: Hızlı bir şekilde düşünme becerisine sahip bireylerdir. Bu nedenler birçok düşüncesi mantık süzgecinden geçirmeden dile getirme eğilimindedirler.

Sentez yapma: Birtakım kavram, düşünce ve sembolleri; hayal güçleriyle birleştirerek yaratıcı, yeni ve farklı sonuçlar elde eden bireylerdir. Ne derece fazla sentez yaparlar ise o derece yaratıcı düşünme becerisi geliştirirler (Temizkan, 2010: 624-625).

2.2.3.1. Yaratıcı Düşünmenin Önemi

Yaratıcı düşünme özgür, hareketli ve üretken bir süreç olmanın yanı sıra, birçok bakış açısı ile bakma, çok açılı seçenekli çözümler araması gerektiren bir beceridir. Ayrıca yaratıcı düşünme yeteneği özgür düşüncelerin yaratılması, eski sorunlara çözüm önerileri olan, buluşçu, yenilik arayan bir yetenektir. Bu nedenler içerisinde bulunduğumuz dönemde bilgi üretiminin gerçekleştirilmesinde yaratıcı düşünme becerisinin oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (Yenilmez ve Yolcu, 2007: 96). Bunun yanı sıra yaratıcı düşünme becerisinin değişim sağlayan dünya koşullarına uyum ve değişime fayda sunma hususunda da oldukça önemli olduğu göze çarpmaktadır (Tok ve Sevinç, 2012: 206). Aynı zamanda yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan kişiler davranış, fikir, olay, kural ve nesnelere değişik açılardan bakabilmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemi için yaratıcı düşünme becerisinin gelişimi hususunda eğitim müfredatına yer verilmesi de önem arz etmektedir (Yazıcı ve İzgi-Topalak, 2013: 155).

2.2.3.2. Yaratıcı Düşünme Süreçleri

Yaratıcı düşünme yeteneği her kişide olan, çevre ve eğitim koşullarına göre gelişim gösteren bir kavram olarak ifade edilirken, kişinin düşünürken, içerisinde olduğu ortamlara yenilik sağlaması yaratıcı düşünme beceriyle gerçekleşmektedir (Uğraş, 2011: 69). Yaratıcı düşünme süreci hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve değerlendirme (doğrulama) evreleri olmak üzere dört aşamadan meydana gelmektedir. Bu dört evreyi başarılı bir şekilde gerçekleştirebilen kişiler her an yeni bir ürün veya başarılı bir yöntem ortaya koyabilmektedirler. Söz konusu durum, yaratıcı düşünme becerisi seviyesi yüksek olan kişilerin hem kendisi hem de toplumun başarılı bir hayat sürmelerine katkı sunmaktadır (Kurtuluş, 2012: 11). Yaratıcı düşünmeyi oluşturan bu süreçler aşağıda sırasıyla açıklanmıştır.

Hazırlık Evresi: Yaratıcı düşünme becerisi evreleri çerçevesinde bulguların ortaya çıktığı ve problemin tanımlanmasının gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir basamak olarak ortaya çıkmaktadır. Bu evrede gereksinimler, sorunlar ya da gerçekleştirilmesi beklenen amaçlar belirlenmektedir. Yine bu evrede çözüm veya ihtiyaçlar için bilgilere ulaşılarak, verilerin geçerliliği ve işlevliliği yönünden kriterler oluşturulmaktadır (Yasavur, 2013: 52; Temizkan, 2010: 625).

Kuluçka Evresi: Kuluçka sürecinde birey problemin kaynağına erişmek adına açık bir biçimde düşünmeye başlangıç durumundadır. Bu evrede kişi sorunlardan yola çıkarak, geri doğru gider. Sorun zihinsel bir şekilde değerlendirilir ve incelemeye bırakılır. Kuluçka evresinde yaratıcı düşünme becerisinin ilk seviyesi olan hazırlık evresindeki gibi bazen dakikalarca, bazense haftalarca hatta seneler bile sürebilmektedir (Yasavur, 2013: 52; Temizkan, 2010: 625).

Aydınlanma Evresi: Bu süreçte birey bilimsel icat, hizmet, ürün veya keşif meydana getirme evresine girmektedir. Bu nedenle aydınlanma süreci zihinsel açıdan fikirlerin yaratıcılığa alt yapı oluşturduğu seviye olarak da ifade edilmektedir. Söz konusu fikirler netice ya da ürünün bir parçası olabileceği gibi bazen de durumlarda neticenin kendisi bile olabilir. Aydınlanma evresi genellikle anlık olmakla birlikte önem arz eden iç görüş zenginliğiyle kendisini ortaya çıkarabilmektedir. Bu evre birkaç dakika sürebilecekken, bazen saatlerce de sürebilmektedir. Söz konusu evrede fikirler sözel olmadan formül edilebilir ve "hah" sesleri ile ifade edilebilmektedir (Temizkan, 2010: 625; Yasavur, 2013: 52).

Doğrulama Evresi: Söz konusu evrede birey ilk üç evrede gerçekleştirdiği eylemlerden sağladığı verileri analiz eder. Ulaşmış olduğu neticeye göre birey durumu gerçekli veya geçerli olup olmadığı hususunda kararını vermektedir (Temizkan, 2010: 625).

2.2.4. Yaratıcı Kişilik ve Özellikleri

Yaratıcı kişilik niteliği yüksek kişilerden oluşan bir toplumun sanatsal, bilimsel, ekonomik ve kültürel yönden üstün bir hale bürünmesi beklenmektedir. Çünkü yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan bireyler her yönden ilerleme ve ön planda tutmaya fayda sunmaktadırlar. Yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan bireylerin çalışma ortamında karşılaşılan problemlere çözüm seçenekleri ortaya koymaları iş yaşamında problemler çözme seviyelerinde yaratıcı düşünme becerileri yüksek olan bireylerin önemi artmaktadır. Bilhassa endüstri alanında etkin olan işletmelerde yaratıcı düşünme becerisi yüksek bireylerin karşılaştığı problemlere çözüm önerileri geliştirmeleri işletmeler yönünden önem arz eden bir üstünlük biçiminde ifade edilmektedir. Bunun yanında yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan bireylerin iş verimliliği ve ürün geliştirme hususunda da işletme avantaj sağlamaktadır (Güngör, 2007: 7). Selby ve diğerleri (2005: 305) yaratıcı düşünme becerileri yüksek olan bireylerin mevcut temel özelliklerini iki grup çerçevesinde ele almışlar, bu kapsamda yaratıcı düşünme becerisi yüksek seviyede olan bireylerin "fikirlerini ifade etme

hususundaki cesaret ve açık sözlülüğü" ile "öteki bireylerin manevi hislerini dinlerken mevcut karakteristik yapılarına" göre sahip oldukları bazı özelliklerle olduğunu öne sürmüşlerdir. Yaratıcı düşünme becerisi yüksek olan bireylerin bu özellikleri aşağıda sunulmuştur;

Fikirlerini paylaşırken açık sözlü ve cesur olma hususundaki nitelikleri: Karşılaştıkları problemlere yönelik eleştirilmeyen ve otoriteye sadık kalan iddiaları kabul etme, hislerini ifade ederken açık sözlü olabilme, uyum yeteneğine sahip, gelişim hususunda arzulu, sezgisel düşünebilme, belirsizliklere karşı duyarlı davranabilme, risk alabilme, azimli olma, esprileri anlayışlı karşılama, hayal kurma, meraklı, duyarlı, şakacı, duyarlılık hususunda arzusuz olmalıdır.

Diğer insanların manevi seslerini dinlerken mevcut kişilik durumlarına ilişkin özellikleri: Çalışkan olma, yaratıcı öz bilince sahip, çekimse, işe kendini adama, enerjik, yansıtıcı düşünme becerisi olması, kendine güven, ısrarcı, öz disiplin ve özyönetim sahibi, düşüncelerinde özgür, otokontrol özelliklerine sahip olma, özgür düşüncede olmalıdır (Selby ve diğerleri, 2009: 42).

Yalazan'a (2006: 29) göre yaratıcı yönü gelişmiş olan kişiler, pek çok bakış açısını farklı ve hızlı şekilde geliştirebilme becerisine sahiplerdir. Kavramsal açıdan esnek olmaları, örneklemeleri kolaylıkla değiştirebilir. Belirsizlik konusunda daha fazla anlayışlıdır. Karşı karşıya kalabilecekleri tehditleri göğüsleme potansiyeline sahiplerdir. Heyecan ve duygulara açıklardır. Bu kişilerin içsel motivasyon düzeyi gelişmiş, işine odaklanabilen başarısızlık korkusu olmayan kişilerdir. Yorumlayıcı, meraklı, deneyime açık, hayal gücü gelişmiş ve önsezileri yüksektir. Rutin uygulamalara ve basmakalıp yaklaşımlara karşı çıkan bu kişiler, yeni bir çözüm elde edinceye dek mevcut düzeni yıkarak, yeni bir düzen yaratmaya eğilim gösterirler. Karar verme, düşünme ve faaliyetlerinde bağımsızdırlar. Kendilerine olan güvenleri gelişmiştir. Kendi kendine yetebilen, saldırgan, baskın ve ısrarcı kişilik yapısına sahiplerdir. Sorunlar karşısında yapıcı ve duyarlı olup, eleştirel bir yapıda olmaları dolayısıyla doyumsuzlardır. Yaratıcı kişiler, atfedilen görevi sonuna kadar götürebilen, başarılı, sabırlı ve seçkin kimselerdir (Akt. Şahin, 2016: 4). Literatürde yer alan bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi yaratıcı kişilik özellikleri oldukça geniş kapsamlı bir yapıya sahiptir (Şahin ve Danışman, 2017: 750).

2.2.5. Yaratıcı Kişilik ve Eğitim

Yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olmak öğrencilerin eğitim yaşamlarını olumlu yönde etkilemektedir. Ancak öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin geliştirilmesi için eğitim sistemi içinde öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle öğrencilerin yaratıcılığa yönelik davranışlarının pekiştirilmesi ve öğrencilerin yaratıcılıklarını ön plana çıkarmaları için cesaretlendirilmesi öğretmenlerin temel sorumlulukları arasında yer almaktadır (Bakaç, 2015: 30). Eğitim sisteminde öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin geliştirilmesinde öğretmenlerin yapması gereken diğer uygulamalar ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

- Öğrencilere yeni bir şeyler üretme süreci konusundaki bilgileri aşlamak,
- Mükemmel sonuç elde edebilmek için faydalı olacak düşünceleri öğretmek,
- Çocukların çevreye duyarlı bireyler olmalarına katkı sağlamak,
- Çocuklara saygılı davranmak,
- Çocukların yaratıcı düşüncelerini önemseme ve değer verme,
- Okulda öğrencilerin ders dışı dinlenme sürelerine dikkat etmek, □ Yaratıcı yönü güçlü olan çocukları yapıcı eleştirilere teşvik etmek,
- Öğrencilerin farklı alanlarla ilgili konularda gelişimlerini desteklemek,
- Aktif ve güncel öğretim tekniklerinden yararlanmak,
- Sınıf içerisinde öğrencilerde utanma ve korku gibi duyguları uzak tutmak (Fazelian ve Azimi, 2013: 722).

2.3. Yansıtıcı Düşünme Kavramı

Yansıtıcı düşünme; öğretimde yapılandırmacılık anlayışı üzerine kurulmuş olan, karşısındaki kişiyi önemseyerek ona dikkat çeken, sorgulayıcı yaklaşımla yaratıcı problem çözme etkinlikleri olarak ifade edilmektedir (Ergen, 2014: 284 akt. Gözübüyük, 2019: 5). Dewey'e göre (1933) yansıtıcı düşünme, inanç ve bilgilerin de içinde yer aldığı birbirleri ile alakalı görüşlerin nedenleme yöntemi ile sıralanmasını kapsayan kasıtlı ve aktif bir süreç olarak ifade edilmektedir. Yaratıcı düşünme, şüphe, sorgulama, avlama, zihinsel güçlük barındırma ve arama, şaşırtma, tereddüt etme, kuşkulandırmayı ortadan kaldıracak malzeme bulma faaliyetlerini içermesi yönünden düşünme için uygulanan işlemlerden farklılaşmaktadır (Kızılkaya ve Aşkar, 2009: 84). Yansıtıcı düşünme yeteneği ile alakalı

literatür ele alındığında bu yeteneğin geliştirilebilir bir yetenek olduğuyla ilgili fikir birliği içinde bulunulduğu görülmektedir. Ancak yeteneğin geliştirilebilirliği ile ilgili fikir birliği, bu aşamanın güç olduğu ve desteklenmesi gerektiği noktasında da söz konusudur (Bayrak ve Koçak-Usluel, 2011: 94).

Düşünme, kişinin edindiği tecrübeleri değerlendirmesine ilişkin işe koyulduğu bir faaliyettir. Bu değerlendirme neticesinde kişi bir yargıya varma, problem çözme, plan yapma, karar verme ya da harekete geçme davranışları geliştirir. Bu açıdan düşünme gerek bir süreci gerekse bu sürecin sonucunda varılması hedeflenen bir ürüne dikkat çekmektedir (Eğmir, 2019: 195). Kavramsal açıdan yansıtıcı düşünme ise bireyin kendi öğrenme sürecini kontrol edebilmesini ifade eden üst düzey düşünme yetisidir (Karakoç, 2019: 44). Yansıtıcı düşünme; herhangi bir sorunu kavramayı ve sorunu daha iyi çözümlemeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda problem çözme yeteneği kişide mevcut olması gereken yeteneklerden biri olarak nitelendirilmektedir. Kişi bir sorunla karşı karşıya kaldığında, bilimsel açıdan disiplinli, amaçlı ve tutarlı açıdan düşündüğünde söz konusu sorunu daha rahat çözüme ulaştıracaktır. Yansıtıcı düşünmenin problem çözme konusuna sağlayacağı faydalar olduğu bilinmektedir (Ülker, 2019: 27). Bir başka deyişle yansıtıcı düşünme, kişinin geçmiş, şu an ve gelecekteki deneyimleri ile ilgili detaylı olarak düşünerek, kendi düşünme, öğretme ve öğrenme sürecine dair sorgulama yapma, kendini irdelemesi buna bağlı olarak gelişen problemleri çözmek için yapabilecekleri üzerine fikir geliştirmesidir (Ersözlü, 2008: 29).

Yansıtıcı düşünme kavramı eleştirel düşünme ile yakından ilişkili bir olgudur. Yansıtıcı düşünen bir kişi ilk olarak eleştirel bir açıdan bakış açısı geliştirirse, diğer düşünme yetileri olan üst bilişsel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme de yapabilir. Farklı bir deyişle, yansıtıcı düşünme sürecinin ortaya çıkması için eleştirel açıdan yaklaşılması önemlidir (Köstekçi, 2016: 60).

2.3.1. Yansıtıcı Düşünmenin Önemi

Yaşadığımız dönemde insanlar artık yalnızca bilgi alıcı durumda değerlendirilmemektedir. Üst düzey düşünme yetileri aracılığı ile bilginin ayrıntılı şekilde edinilmesi ve geliştirilmesi zaman içinde daha çok önemli hale gelmektedir. Eğitim olgusunun ana hedefleri kişilerin ve toplumun gereksinimlerine göre ortaya çıkmaktadır. Her ülke arasında birtakım farklılıklar bulunsu bile genellikle dünyada eğitim modelleri değişen ve gelişen dünyaya adapte olabilecek kişilerin yetiştirilmesini hedeflenmektedir. Dolayısıyla günümüzde üst düzey düşünme yetileri kişilere aşılacak istenen önemli yeteneklerden

oluşturmuştur. Bu üst düzey düşünme yetilerinden biri de yansıtıcı düşünmedir (Erdoğan, 2019: 1). Bu kapsamda yansıtıcı düşünme gerek günlük hayatta gerekse de eğitim yaşamında bireyin hayatını olumlu yönde etkileyen beceriler arasında yer almaktadır.

2.3.2. Yansıtıcı Düşünmenin Aşamaları

Literatürde yer alan çalışmalarda yansıtıcı düşünmenin birçok aşamadan meydana geldiği ortaya konulmuştur. Bu alanda çalışmalar yapan Kolb, yansıtıcı düşünmeyi aşağıda sıralandığı gibi dört aşamadan meydana gelen bir düşünme biçimi olarak değerlendirmiştir.

Somut deneyim (Hissederek): Bu niteliğe sahip kişiler, en etkili biçimde öğrenme ortamlarında tartışmalara dahil olduklarında ve öğrenme konusunda dönüt aldıklarında öğrenme gerçekleşmektedir.

Yansıtıcı gözlem (İzleyerek): Bu niteliğe sahip kişiler en etkin şekilde deneme-yanılma metodundan faydalanarak öğrenmektedirler. Bu da çoğunlukla aktif olarak çalışma imkanına sahip olmaları durumunda ve açık bir şekilde ifade edilmiş görevlerde olmaktadır.

Soyut kavramsallaştırma (Düşünerek): Bu niteliğe sahip kişilerin nesne ve sembollere yönelimleri fazladır. Dolayısıyla simülasyon, uygulama, alıştırma vb. kullanıldığında öğrenme gerçekleşmemektedir.

Aktif deneyim (Yaparak): Bu kişilerin projeler, uygulama bazlı ödevler, küçük grup tartışmaları vb. faaliyetlerde öğrenme oranları daha fazla olmaktadır (Karakoç, 2019: 51).

Köstekçi'ye (2016: 63) göre, yansıtıcı düşünme modelinin oluşmasında varsayımlar, problem, hipotez oluşturma, düşünme ve test etme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kişi varsayımlar aracılığı ile durum ve olayları incelemeyi ve irdelemeyi öğrenir. Bu durum kişinin zihninde ilk canlanan düşüncelerdir. Kişi problem çözme sürecinde ise karışıklığı algılar. Bu süreçte durum ve olaylara ilişkin daha ayrıntılı incelemeler gerçekleştirir. Hipotez geliştirme evresi, durum ya da olaylara ilişkin hipotezler ortaya atılır. Düşünme süreci ise durum ya da olayla alakalı son evredir. Burada kişi bütün hipotezleri, varsayımları ve düşünceleri ortaya atar. Bu kapsamda yansıtıcı düşünmenin tesadüfen gelişmediğini, kişinin düşünme evresinde etkin şekilde görev aldığını ifade etmek mümkündür.

2.3.3. Yansıtıcı Düşünme Modelleri

Yansıtıcı düşünme modellerinin başında Carol Rodgers tarafından öne sürülen düşünme modeli gelmektedir. Rodgers, yansıtıcı düşünmeyi özellikle eğitim alanında önemli bir unsur olarak değerlendirmiş, bu kapsamda hem öğretmen hem de öğrenci yetiştirme sürecinde yansıtıcı düşünmeye önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Rodgers, 2002: 842). Dewey (1910)'ın düşünme şeklini daha erişilebilir hale getirmek için onun yansıtma algılamasının alt yapısını meydana getirdiği ve bu yansıtmanın sağladığı hedefleri geliştirdiğini düşündüğü dört temel ölçütü Dewey (1910)'ın yaklaşımını temel alarak açıklamıştır. Bu ölçütler,

1. Yansıtma diğer düşünce ve tecrübelerle olan bağlantılarının daha ayrıntılı bir yaklaşımı ile öğrenen kişiyi bir tecrübeden diğer tecrübeye ulaştıran kavrama aşamasıdır. Bu öğrenmenin devamlılığını olanaklı kılan bir yöntemdir ve kişinin buna bağlı olarak da toplumun gelişmesini sağlar. Bu, ahlaki sonuçlara taşıyan bir araçtır;
2. Yansıtma sistematik, disiplinli ve ayrıntılı bakış açısının bir yöntemidir ve temeli bilimsel sorgulamaya dayanmaktadır;
3. Yansıtmanın diğerleri ile ilişki halinde toplumda mevcut olması gerekir;
4. Yansıtma bireyin kendisinin ve diğerlerinin entelektüel gelişimine değer atfeden tutumlar gerektirir (Karakoç, 2019: 55).

Yansıtıcı düşünmenin açıklanmasında kabul görmüş olan diğer bir model John Dewey tarafından geliştirilen yansıtıcı düşünme modelidir. Genellikle bu model yansıtıcı düşünme sürecini; ilk olarak bir problemin algılaması, sonra karşı karşıya kalınan problemin sebebinin bulunması, problemin çözümüne yönelik bakış açılarının ortaya atılması, ortaya atılan bakış açılarının uygunluğunun zihinsel süreçler bağlamında tartışılması ve sonunda da geliştirilen çözümün uygulanmasını kapsayan bir düşünme süreci şeklinde değerlendirilmektedir. Yansıtıcı düşünme sürecini bir sorun olarak nitelendiren bu model, sorunun çözümü için kişinin kendi tecrübelerinden ya da gözlem aracılığı ile sağladığı diğer tecrübelerden hareketle araştırmada bulunup ulaşılan çözümün uygulanmasını kapsayan bir düşünme şekli olarak dikkati çekmektedir (Karakoç, 2019: 57). John Dewey tarafından geliştirilen yansıtıcı düşünme modelinin literatürde genel kabul görmesinin temelinde yatan nedenlerin başında modelin 20. Yüzyılın başlarında yansıtıcı düşünmeyi açıklamak için ilk geliştirilen modelleri arasında yer alması gösterilmektedir (Porntaweekul ve diğerleri, 2016:

239). Dewey, toplumun en mühim ihtiyacının öğrencilere okul ortamında kazandıkları bilgileri kullanmayı öğretmek olduğunu ifade eder. Sınıf koşullarının daha öncesinde öngörülemeyen, kaotik bir ortam olması ve öğretmenin sınıf içerisinde pek çok anlık karar almak durumunda olduğunu iddia eden kuramcılar yansıtmanın bu tür bir ortamda mümkün olamayacağı noktasında Dewey’i eleştiriye tutmuşlardır (Köstekçi, 2016: 63).

Donald A. Schön tarafından geliştirilen yansıtıcı düşünme modeli literatürde bu alanda kabul görmüş olan diğer bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Donald Schön öğrenen toplumun önemine dikkat çeken önde gelen kuramcılarda biridir. Dewey’in felsefesini “Yansıtıcı uygulayıcı: Profesyoneller eylem Sırasında Nasıl Düşünür?” ve yine “Yansıtıcı Uygulayıcı Eğitimi” isimli eserlerinde desteklemiş ve geliştirmiştir. Schön devletleri, sosyal hareketleri ve şirketleri öğrenen modeller olarak isimlendirmiştir. Schön ve Argys bireylerin bazı olay ve durumlara ilişkin nasıl faaliyette bulunduklarını belirleyen zihin haritalarının bulunduğunu belirtmişlerdir (Bakioğlu ve Dalkılıç, 2014: 20; Akt. Köstekçi, 2016: 66). Yansıtıcı düşünme, mesleksi bilginin edinilmesinde önemli bir aşamadır. Schön yansıtmaya, bir uygulayıcının kendi tecrübelerinden kazandığı bilgi şeklinde bakmaktadır. Bir meslek sahibi olan uygulayıcıların düşüncelerini gözlemleyerek pratik bilgisi ile teknik akılcılığı birbirinden ayırtmaktadır (Ersözlü, 2008: 39).

Teknik Rasyonalizm; mesleklere ilişkin bakış açılarının yanı sıra eğitim, araştırma ve uygulamanın teorik boyutlarını sağlam bir şekilde ortaya çıkaran bir algıdır. Teknik rasyonellik biçimi, daha büyük toplumlarda mesleklerin işlevlerini eleştirel açıdan ifade etmek için mesleklerle ilgili bilimsel yazılar hazırlama konusunda önemli gayret göstermiştir. Kişi eylemde yansıtma noktasında ise, eylem sürecinde iken ne yaptığının bilincine varabilir. Schön, eylemde yansıtma konusundaki performansın ortasında yaşanan süreci “kendinin farkına var”, “yaparak öğren” gibi cümlelerle örneklendirmiştir (Schön 1983: 22-54; Akt. Ersözlü, 2008: 41). Yansıtıcı düşünme modelleri arasında kabul görmüş olan modellerinden bir diğeri ise iş ve yönetim bilimleri alanlarında önemli etkilere sahip olmuş olan deneyimsel öğrenme modelidir. Bu model 1984 yılında Kolb tarafından geliştirilmiştir (Dennison, 2009: 1). Alternatif bir öğrenme kuramı olarak geliştirmek istemediğini belirtmiş, daha çok deneysel öğrenme kuramıyla davranış, bilgi ve algının bir araya geldiği bütünsel bir öğrenme algısını benimsemiştir. Etkili olmak için öğrenenlerin dört ayrı deneyime gereksinimleri olduğu ifade edilmiştir. Bunlar; aktif deneyim, soyut kavramsallaştırma yetileri, yansıtıcı gözlem yetileri, somut denetim yetileridir. Bu dört ayrı yetiye sahip olanlar, yeni öğrenme deneyiminde bir önyargı olmadan açık ve tam olabilirler, deneyimlerini pek çok açıdan inceleyebilir ve bununla ilgili yansıtmada bulunabilirler,

mantıksal kuramlar kapsamında deneyimlerini birleştiren terimler geliştirebilirler ve bu kuramları problem çözme ve karar verme aşamasında kullanabilirler (Healey ve Jenkins, 2000: 187). Kolb'un düşüncesine göre yansıtmanın, kişinin geçirdiği öğrenme deneyiminden mana çıkarmasını ve gelecek süreçteki öğrenme deneyimini ya da faaliyetini şekillendirecek yeni anlamlar yapılandırmasını sağlayacak bir öğrenme algısı olduğu görülmektedir (Ersözlü, 2008: 44).

Biliş psikolojisi alanında çalışan bilim insanları da yansıtıcı düşünmenin biliş psikolojisi ile yakından ilişkili olduğunu savunmuştur. Bu alanda çalışmalar yapan kişilerin arasında birçok araştırmacı (Zimmerman, 1998; Adadan ve Oner, 2018: 26; Toraman ve diğerleri, 2020: 72) bulunmaktadır. Yansıtıcı düşünme bu araştırmacılara göre, biliş ötesi faaliyetlerde bilişin düzenlenmesi ile bağlantılıdır. Bir öğrenen için yöntem bilgisini sağlamak olanaklıdır, yansıtma kişinin bir işle, değerlendirme süreci ile ilgilenirken, çalışma sırasında gerçekleştirilen planları kontrol etmesini ve böylelikle davranışlarını düzenlemesini sağlar. Dolayısıyla yansıtıcı düşünme, kişinin, bir öğrenme döneminde ilgilendiği biliş ötesi bilgi ve biliş ötesi kontrolünü tekrar gözden geçirmesine ilişkin bir bilişsel aktivite şeklinde ifade edilebilir (Ersözlü, 2008: 44).

2.3.4. Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştiren Yöntemler

Düşünme, kişinin çevresi ve kendisiyle ilgili bir anlamlandırma süreci olduğu için, bu sürece katkı sağlayacak her türlü faaliyet, düşünme yetilerinin gelişmesine de katkıda bulunacaktır. Bu anlamlandırma aşamasında kişi, daha önce yaptığı ve sonrasında yapmayı düşündüğü davranışlarla ilgili ayrıntılı şekilde düşünerek, güçlü ve zayıf yönlerinin bilincine varmalı, davranışlarındaki eksik yönleri nasıl tamamlayacağına ilişkin bir fikri olmalı, kendisinin ve çevresindeki diğer kişilerin anlamlandırma gayretlerini takip ederek kendisi ve diğerlerinin öğrenme ve düşünme süreçlerini kavramaya çalışmalıdır. Yansıtıcı düşünme kişiye bu nitelikleri aşılayabilecek bir düşünme yetisidir (Ersözlü, 2008: 2). Bu noktada yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesi önemli bir konudur. Yansıtıcı düşünmenin geliştirilmesinde ve öğrenme koşullarında desteklenmesinde farklı çalışmalardan faydalanılmaktadır (Elaldı ve Semerci, 2016: 64). Yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesinde kullanılan yöntemler aşağıda açıklanmıştır.

Öğrenme Günlükleri (Yazıları): Öğrenme günlükleri/logoları öğrenci kitlesinin hâkim olduğu bilgileri, hangi seviyede kavradıkları, güçlü ve zayıf boyutların neler olduğunu, kendi öğrenmeleriyle ilgili ne tür bilgilere hâkim olduklarını, faydalandıkları tekniklerin neler olduğunu, hedeflerinin kapsamı ve bu hedeflere ne kadar ulaştıklarını,

herhangi bir durum veya konuyla ilgili duygu ve düşüncelerinin neler olduğunu not ettikleri kayıt defterleridir. Öğrenme günlükleri, öğrenciler üzerinde farkındalık yaratılmasına katkı sağlayarak kendilerini dürüst bir şekilde ifade etmelerini sağlar. Öğrenme günlükleri, kişinin kendini, kendi cümleleri ile aktarmasına imkân sunduğundan öğrencilerin kişisel anlamda daha anlamlı bilgilere ulaşmalarına katkı sağlar (Ersözlü, 2008: 52). Ayrıca yansıtıcı günlük oluşturmanın, özellikle de bütün disiplinlerdeki öğrenmeler için olası yararları bulunmaktadır. Günlük yazma, öğrencilerin kazandıkları yeni bilgiyi içselleştirmelerini sağlar ve bu bilgiyi yalnızca zihinlerine yerleştirmeleri değil bunu anlamlı hale getirmelerine de yardımcı olur (Cisero, 2006: 231). Kuzu ve Demiralp'e (2012: 135) göre de kişinin yansıtıcı yazılar yazması yansıtıcı düşünme eğilimini arttıran bir unsurdur. Çünkü yazı yazma eylemi gerçekleştirilirken öğrenme süreçleri de şekillenmekte ve öğrenciler nasıl öğrendiklerinin farkına varmaktadırlar. Bu kapsamda yapılan çalışmalarda (Elaldı ve Semerci, 2016: 64) yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesinde öğrenme günlüklerinden sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir.

Kavram Haritaları: Kavram haritaları, öğrencilerin bilgi kapasitelerini buna ek olarak neyi yanlış algıladıklarını belirleyen araçlardır. Yansıtıcı düşünmeyi destekleyen kavram haritalarını hazırlarken aslında öğrenci, sahip olduğu bilgilerin neler olduğunu, kavramlar arasındaki ilişkileri nasıl değerlendirdikleri ve kavramı nasıl kazandıklarını görme şansı elde ederler. Bu ise bireyin öğrenme sürecini değerlendirme aşamasında yansıtıcı düşünme yönünden önemlidir (Ersözlü, 2008: 57). Kavram haritaları ayrıca, bireyin mevcut bilgi formunu görmede, öğrendikleri kavramların doğruluğunu algılamada, yanlış edindikleri kavramları ve bunlarla ilgili çeşitli öğrenmelerini tespit etmede fonksiyonel açıdan kullanılmaktadır (Sarica ve Çetin, 2012: 308).

Sorgulama/Soru Sorma: Düşünme, kişinin doğuştan sahip olduğu yaşamsal bir faaliyetir. Ancak üst düzey düşünme kişinin yaşına ve bilişsel seviyesine bağlı olarak geçirdiği deneyimin farklılığı ve bu farklılığın kapsamında üst düzey düşünmenin gelişimine yardımcı olacak üst düzey sorular ortaya atılabilir. Üst düzey sorular, kişinin eski bilgi birikimlerinin yoklamasını, yeni bilgilerle ilişki kurmasını, yorum becerisini, yeni bakış açıları geliştirmesini ve bilgiyi geçmiş bilgileri ile irdelemesini kapsayan sorulardır. Bu sorular çoğunlukla açık uçlu, kişisel değerlendirmeye uygun ve bilgiler arasında ilişkilendirmeyi gerekli kılacak, üst düzey kavrama sağlayacak sorulardır (Ersözlü, 2008: 58). Kuzu ve Demiralp'e (2012: 135) göre soru sorma, düşünme yetilerini geliştirerek kavramayı kolaylaştırır, merak duygusunu oluşturur, geri dönüş sağlayarak yansıtıcı

düşünmenin gelişmesine katkı sağlar ve yansıtıcı düşünmenin sınıf içerisinde uygulanması bakımından oldukça önemlidir.

Kendine Soru Sorma/Kendini Sorgulama: Sor sorma yöntemi özellikle sınıf ortamında öğretmenler tarafından yaygın olarak kullanılan ve öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan uygulamalar arasında yer almaktadır (Kazu ve Demiralp, 2012: 134). Bu metotta öğretmenler, öğrencilerini kendi öğrenme deneyimleri ile ilgili sorular yöneltmeye teşvik etmelidirler. Kendini sorgulama yöntemi, kişinin kendi bilgi kazanımına ve kavradıklarıyla ilgili kontrol gerçekleştirdiği, kendi öğrenmesi ve öğrenme sürecine dair bir farkındalık kazanmasını sağlayan süreçtir. Kişi kendini sorgularken esasında geçmiş bilgileri ile yeni kazanımlarını kıyaslar, ön bilgilerini eyleme geçirir, kişi kendisi konuyu kavramasında eksik olan yönleri görür hatta kendi güçlü ve zayıf özelliklerini keşfeder ve eksik yönlerini en iyi şekilde nasıl kapatabileceğini değerlendirir. Bir görevi gerçekleştirirken takip ettiği yol ve faydalandığı metotları ve bunların ona katkısı ya da zararının farkına varır, değerlendirir (Ersözlü, 2008: 63). Öğrenciler kendini sorgulayarak gerçek anlamda düşünme yetilerini geliştirirken aynı zamanda daha kolay yansıtırlar. Sorgulama yönteminin bir başına kullanılmasından çok bir öğrenme içeriğiyle kullanılmasının daha etkili olacağı tahmin edilmektedir (King, 1991: 333). Bu nedenle yapılan çalışmalarda yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesinde kendini sorgulama yöntemi ile harmanlanmış başka uygulamalara da (tartışma, günlük yazma vb.) yer verildiği görülmektedir (Elaldı ve Semerci, 2016: 64).

Kazu ve Demiralp'e (2012: 135) göre de yansıtıcı düşünme kapsamında kendini sorgulama önemli bir unsurdur ve öğrenciye davranış amaçlarını belirleme, kazanılacak konuları parçalara ayırma, konuya odaklanma, yansıtıcı düşünmeyi kullanma ve geliştirmeye ilgili yardımcı olur. Öğrencinin gelecekteki kazanımları için plan ve yansıtma yapmasını sağlar. Yansıtıcı öğrenciler kendi kendilerine soru sorma becerileri geliştiğinden yalnızca okul bünyesinde sunulan bilgi ile yetinmeyecekler, bu sorular deneyimlerini zenginleştiren farklı kaynak ve alanlara yönlendirecektir. Bu, öğrencilerin daha geniş çerçevede becerilerini keşfetmesi adına imkân sağlayacaktır.

Anlaşmalı Öğrenme: Anlaşmalı öğrenme, öğrencilerin öğrenme-öğretme aşamasında alınacak kararlara dahil olması ile mümkündür. Öğrenciler kendi öğrenmeleriyle ilgili öğretmen eşliğinde kararlar verirler. Bu anlaşma, öğrencilerin öğrenecekleri bilginin ne olduğu ne zaman ve nasıl öğrenecekleri gibi artan şekilde gelişen bir aşamadır. Anlaşma tarafları, duruma, öğrencinin ve konunun yapısına bağlı olarak değişiklik gösterebilir

niteliktedir. Anlaşmalı öğrenme, bağımsız öğrenenler olarak öğrencilerin, kendi öğrenmelerinin yükümlülüğünü üstlenmelerini, kendilerini değerlendirmelerini sağlamasının yanı sıra grup olarak çalışma, iş birliğinde bulunma, eleştirel düşünme, sorgulama, aktif dinleme gibi birtakım yetenekleri de kazandırır (Ersözlü, 2008: 65). Bu nedenle yapılan çalışmalarda yansıtıcı düşünme becerisinin geliştirilmesinde anlaşmalı öğrenme yönteminden sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir (Öner-Sünkür ve Arıbaş, 2020: 1789).

Kendini Değerlendirme: Kendini değerlendirme, yansıtıcı düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi için kilit terimlerden bir tanesidir. Zira kişi kendisini değerlendirirken, esasında kendisine dair sorular sorup, kendisinin ve çevresinin hangi yollarla öğrendiklerini anlama, kendinin güçlü ve zayıf alışkanlıklarının farkına vararak bir işi hangi yolla gerçekleştirebileceği kararını vermektedir. Kendisini değerlendirmeyi başaran öğrenciler, hedefler oluşturarak bu hedeflere hangi yollarla erişebileceğini izleyebilir ve elde ettiği neticeyi değerlendirir. Noksanlarını görebilir bunlara uygun çözümler geliştirebilir. Kendini değerlendirme, strateji ve biliş ötesi bilgiyi içerisinde barındırmaktadır (Ersözlü, 2008: 65). Literatürde yer alan çalışmalar (Kozan, 2007: 2) derslerde yansıtıcı düşünme becerilerinin aktif olarak kullanılmasının öğrencilerin kendilerini değerlendirme becerilerinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir.

2.3.5. Yansıtıcı Düşünme ve Eğitim

Eğitim müfredatları, kişiye bilgi yüklemekten ziyade var olan bilgiyi organize ederek kullanma, bilgi üretme yeteneklerine sahip olan kişileri yetiştirmelidir. Geçen zamanda, eğitimden kişiye okuma yazmayı, aritmetik yetenekleri yoğun bir şekilde kazanım sağlaması yeterli görülmektedir. Fakat yaşadığımız zaman içerisinde bilgiye erişim yöntemleri, manalı öğrenme, bilgiyi yorumlayabilmeyi, kendisini ifade etme, zihinde yapılandırma, karar verme, problem çözme, iletişim kurma ve kendisini düşünme aşamasının farkına varma gibi birtakım zihinsel ve üst düzey yetenekleri kazanmayı vadetmektedir. Bu yetenekler birtakım geliştirici ve kolaylaştırıcı faaliyetlerle öğrencilere aktarılabilir. Bu becerilerden birisi de yansıtıcı düşünmedir (Ersözlü, 2008: 1).

Yansıtıcı düşünme ile beraber kişide öğrenim ve öğretim aşaması üstüne düşünme, problem çözme, araştırma yapma, bilgi üretme, deneyim aktarma, bağımsız davranma, değerlendirme yapma, bilinçli olma vb. yetenekler ve özellikler gelişmektedir (Karakoç, 2019: 49). Üreten ve düşünen kişiler yetiştirmeyi asıl hedef edinmiş ülkeler, eğitim

müfredatlarını gerektiği biçimde sürdürebilir ve eğitim için uygun ortamlar hazırlayarak, eğitim sürecini de sağlıklı bir biçimde yürütebilirse, bilgi odaklı karar vermede bilgi odaklı, üst düzey düşünme, bağımsız düşünme, sorumluluk sahibi, girişimci yeteneklerine sahip kişiler yetiştirebileceklerdir (Köstekçi, 2016: 3). Ayrıca yansıtıcı düşünme yetenekleri, öğrenenlerin hem gerekli düşünme ve farkındalık hem de iş birliği ve sosyalleşme şeklinde çalışmalar yeteneklerinin kazandırılmasında son derece etkilidir. Aynı zamanda işbirlikçi iş görme alışkanlığı kazanan ve düşünme aşamalarının farkına varan öğrenci, yaşatlarının varlığını ve değişken fikirlerinin de farkına vararak, akranlarına saygı duymayı ve anlayış gösterebilmeyi de öğrenmektedir (Ersözlü ve Kuzu, 2011: 143).

Yaratıcı düşünme ile gelişim gösteren yetenek ve özelliklerin 2005 senesinde yenilenmiş uygulamalarla beraber kişilere aktarılmasının hedeflendiği görülmektedir (Karakoç, 2019: 49). Bu çerçevede yaşadığımız zamanda hem eğitimci eğitiminde hem de temel eğitim uygulamalarında yansıtıcı düşünmenin etkisi yer almaktadır. Üst seviyede düşünmenin yeteneklerinin programda çok daha fazla olması arzulanmaktadır. Yansıtıcı düşünme öğretim seviyesi, yaklaşımı ve stratejisi açısından ileri düzeyde karmaşıktır. Dolayısıyla kullanması oldukça uzun sürmektedir. Yine de eğitimci eğitiminde ve temel eğitimde dikkat edilmesi ve bu konuda teşvik edilmesi gereken önem arz eden bir düşünme şeklidir (Erdoğan, 2019: 22).

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Literatürde öğretmenlerin ve öğretmen adayların yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme düzeylerinin ele alındığı birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların genellikle müzik öğretmeni adaylarının dışında kalan diğer branşlarda yürütüldüğü görülmekte olup, müzik öğretmeni adayları üzerinde de bu konuda çalışmalar yapılması gerektiği göze çarpmaktadır. Yapılan bazı araştırma bulguları aşağıda açıklanmıştır.

Ulusal Yayınlar

Bilen (2021): “Müzik Öğretmeni ve Müzik Öğretmeni Adaylarına Yönelik Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması” adlı makalesinde, müzik öğretmeni ve müzik öğretmeni adaylarına yönelik geçerli ve güvenilir bir yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği geliştirmeyi amaçlamıştır. Yöntemi, tarama modeli olan bu araştırmanın grubunu 20202021 eğitim öğretim yılında, gönüllü olarak katılan müzik öğretmeni ve müzik öğretmeni adaylarından toplam 634 katılımcı oluşturmaktadır. Verilerin analizinde

açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmış olup, açımlayıcı faktör analizi için örneklemin yeterliği, Kaiser- Meyer- Olkin örneklem değeri ile incelenmiş $KMO=.885$, $sd=120$ bulunmuştur. Bu sonuçlar ise açımlayıcı faktör analizi için örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. Yapılan analizlerin sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir. Türkiye’ de daha önce böyle bir çalışma yapılmadığından, müzik öğretmeni ve müzik öğretmeni adaylarına yönelik hazırlanan bu ölçek, bu alanda büyük bir öneme sahiptir.

Aydın (2009): ‘‘Sorun Çözme Becerisi ile Yaratıcılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’ adlı yüksek lisans tezinde, sorun çözme becerisi ile yaratıcılık arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 20072008 eğitim öğretim yılında Ankara Polis Koleji’nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma, evrendeki toplam 693 öğrenciden, nicel araştırma için 87, nitel araştırma için 83 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Böylece örneklem toplam 170 kişiden oluşmuştur. Araştırmada ‘‘Heppner Sorun Çözme Envanteri’’ ve ‘‘Ne Kadar Yaratıcısınız?’’ envanteri ile nitel araştırma kapsamında araştırmacının geliştirdiği ‘‘Herhangi bir problem durumuyla karşılaştığınızda ne tür çözüm yolları bulursunuz, bunun için neler yaparsınız?’’ kompozisyon sorusu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bütün sınıf düzeyleri ile 1. Ve 2. Sınıf düzeylerinde sorun çözme becerisi ile yaratıcılık arasında orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur. 3. Ve 4. Sınıf düzeylerinde ise sorun çözme becerisi ile yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sınıf düzeyinin sorun çözme ve yaratıcılık üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir.

Çelik (2020): ‘‘Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi’’ adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmeni adaylarında yaratıcı ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya farklı üniversitelerin öğretmenlik bölümlerinde öğrenim görmekte olan 270 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının hem yaratıcı hem de yansıtıcı düşünme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler ele alındığı zaman öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık gösterdiği, yansıtıcı düşünme düzeyinin ise okuma alışkanlığı ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna karşılık öğretmen adaylarında yaratıcı ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin anne ve baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi, mezun olunan lise türü ve yaşanan yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Aslanoğlu (2019): “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyi ve girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Beden eğitimi ve spor öğretmen adayları üzerinde yürütülen çalışmaya 53 kadın ve 189 erkek olmak üzere toplam 242 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının hem girişimcilik özellikleri hem de yansıtıcı düşünme düzeylerinin öğrenim görülen bölüm, cinsiyet ve öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenlerine göre bazı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Bağımlı değişkenler arasındaki ilişki değerlendirildiği zaman öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri arttıkça girişimci kişilik yapısına sahip davranışlar sergileme düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur.

Yıldırım (2019): “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Öğretme Öğrenme Anlayışlarının İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmeni adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyi ile ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya 133 kadın ve 95 erkek olmak üzere toplam 228 sınıf öğretmeni adayı katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna karşılık sınıf öğretmeni adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin anne ve baba eğitim düzeyi, bunun yanında cinsiyet ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin öğrenme ve öğretme becerileri ile ilişkisine ait bulgular değerlendirildiği zaman yansıtıcı düşünme düzeyi ile öğrenme ve öğretme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Kılınç (2019): “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özelliklerinin ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, okul öncesi öğretmen adaylarında yaratıcı kişilik özellikleri ile duygusal zekâ düzeyinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya okul öncesi öğretmenliği bölümlerinin üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 200 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma durumlarının cinsiyet ile anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Göçük (2018): “Öğretmen Adaylarının Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde,

öğretmen adaylarında eleştirel düşünme ile yansıtıcı düşünme düzeyi üzerinde etkili olan demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya eğitim fakültelerinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 310 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının hem yansıtıcı düşünme hem de eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Demografik değişkenlere göre ele alındığı zaman öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, yansıtıcı düşünme düzeyinin cinsiyet öğrenim görülen bölüm, mezun olunan lise türü ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Dindar (2018): “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, okul öncesi öğretmen adaylarında sorgulama becerileri ile yansıtıcı düşünme düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya okul öncesi öğretmenliği programlarının üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 12 erkek ve 308 kadın olmak üzere toplam 320 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışma hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının sorgulama becerileri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Temel (2017): “Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, sınıf öğretmeni adayları ile meslek yaşamına başlamış olan sınıf öğretmenlerinde yansıtıcı düşünme düzeyinin bazı değişkenler ışığında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda hem sınıf öğretmenlerinin hem de sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin cinsiyet ve çocukluk yıllarının geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında sınıf öğretmeni adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin anne ve baba eğitim düzeyi ile not ortalaması değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği, sınıf öğretmenlerinde ise yansıtıcı düşünme düzeyinin mezuniyet not ortalaması ile mesleki kıdem, öğrenim düzeyi ve mezun olunan okul türü değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Efe-Kendüzler (2017): “Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Bilimsel Tutum ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmenler ve öğretmen adaylarının bilimsel tutum ve yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya okul öncesi öğretim programına devam

eden 97 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin öğrenim görülen sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Koca (2017): “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Niğde Üniversitesi Örneği) adlı yüksek lisans tezinde, Türkçe öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme ve yaratıcılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 241 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanında öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin yaşamlarının büyük bir kısmının geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmanın bağımlı değişkenleri arasındaki ilişki incelendiği zaman yansıtıcı düşünme alt boyutları ile yaratıcılık alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Lale (2016): “Ortaöğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, ortaöğretim matematik öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyini etkileyen demografik unsurların incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel çalışma modeline göre yürütülen araştırmaya 10 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarında özellikle not ortalaması ve cinsiyet değişkenlerinin yansıtıcı düşünme düzeyi üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre kadın öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu, bunun yanında not ortalaması düşük olan öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Çınar (2016): “Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleri ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya eğitim fakültelerinin öğretmenlik bölümlerinde öğrenim gören 554 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Söz konusu ilişkinin pozitif yönde olduğu tespit edilmiş, bu kapsamda düşünme stillerinin alt boyutlarına (aşamacı düşünme, araştırmacı düşünme, öngörülü düşünme, içten olma) ilişkin puanın yüksek olmasının yansıtıcı düşünmeyi arttırdığı bulunmuştur.

Töman (2015): “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerindeki Gelişimin Öğretim Süresi Boyunca İncelenmesi” adlı doktora tezinde, öğretmen adaylarının eğitim hayatları boyunca yansıtıcı düşünme düzeylerinde meydana gelen değişikliklerin öğretim sürecine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Fen bilgisi öğretmen adayları üzerinde yürütülen çalışmaya 32 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonunda almış oldukları eğitim ile öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin yükseldiği, buna paralel olarak öğretmen adaylarında ders planlaması ve eğitim/öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili becerilerin yükseldiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin yüksek olmasının meslek yaşamında eğitim ve öğretim süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği belirtilmiştir.

Keskinkılıç-Yumuşak (2015): “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları” adlı makalesinde, öğretmen adaylarında mesleklerine yönelik tutum düzeyi ile yansıtıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2010-20211 eğitim ve öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde okuyan son sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyinin yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünme düzeyi ile mesleklerine ilişkin tutum arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, bu kapsamda yansıtıcı düşünme düzeyi yüksek olan öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları bulunmuştur.

Özbek (2014) “Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerileri: Bir Eylem Araştırması” adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sınıf öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören birinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının lisans eğitimi sürecinde almış oldukları eğitimin yansıtıcı düşünme düzeyinin geliştirilmesine katkı sağladığı tespit edilmiş, özellikle pedagojik formasyon bilgisinin verildiği derslerin yansıtıcı düşünme düzeyini arttırmada etkili olduğu belirlenmiştir.

Uluslararası Yayınlar

Griffin (2010): “İngilizce Öğretmen Adaylarında Yansıtıcı Öğretim ile Yansıtıcı Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin arttırılmasında kritik olaylardan yararlanmanın etkinliği incelenmiştir. Araştırmanın sonunda öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinde yansıtıcı

düşünme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan kritik olaylardan yararlanılmasının yansıtıcı düşünme eğilimini geliştirdiği rapor edilmiştir.

Srikoon ve diğerleri (2018): “5P Modelinin Akademik Başarı, Yaratıcı Düşünme ve Araştırma Özellikleri” adlı çalışmasında ilköğretim öğrencilerine uygulanan 5P modelinin yaratıcı düşünme becerisi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Toplam 76 ilköğretim öğrencisinin katıldığı çalışmada öğrenciler deney ve uygulama grubu (5P eğitim modeli) olarak ikiye ayrılmıştır. Araştırmanın sonunda uygulanan eğitim programlarının ir sonucu olarak 5P temelli eğitime katılan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin daha fazla geliştiği bulunmuştur.

Afshar ve Farahani (2015): “İranlı İngilizce Öğretmenleri Arasında Yansıtıcı Düşünme ve Yansıtıcı Öğretim” adlı çalışmalarında öğretmenlerin cinsiyetlerine ve mesleki deneyimlerine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri incelenmiştir. Araştırmaya toplam 233 öğretmen katılmış, araştırmanın sonunda öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile yansıtıcı öğretim düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada cinsiyet değişkenine göre ele alındığı zaman öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Naghdipour, Emeagwali, (2013): “ İngilizce Öğretimi Öğrencilerinde Yansıtıcı Düşünme Düzeyinin Değerlendirilmesi (Evaluation of Reflective Thinking Level in ELT Students) ” adlı çalışmasında, üniversite öğrencilerinin yansıtıcı düşünme düzeyini değerlendirmeye, karşılaştırmaya ve öğretim görevlilerinin, öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerine yönelik teşvikçiler veya engelleyiciler hakkındaki algılarını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini, Akdeniz Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü öğretim üyeleri ile birlikte “ Özel Öğretim Yöntemleri, Dil Becerilerini Öğretme ve Öğretmenlik Uygulaması” gibi uygulamalı dersleri alan 96 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; Yaşın ve eğitim düzeyinin yansıtıcı düşünme davranışının iki temel belirleyicisi olduğu ortaya konmuştur. Öğretim görevlileri, yansıtıcı düşünmenin bazı kısıtlamaları ve destekçileri olduğunu belirtmişlerdir.

Piaw (2014: 4839): “Malezyalı Erkek ve Kız Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Stilleri ile Dikkat Etme Becerileri Arasındaki İlişki” adlı çalışmalarında kadın ve erkeklerde düşünme stilleri ile dikkat etme becerileri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonunda cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin anlamlı

farklılık gösterdiği bulunmuştur. Aynı çalışmada yaratıcı düşünmenin dikkat etme becerisini etkilediği rapor edilmiştir.

Antonio, (2020): ‘‘ Üst bilişsel ve Tartışmaya Dayalı Bir Öğrenme Ortamında Öğrencilerin Yansıtıcı Düşünme Becerilerini Geliştirme (Developing Students’ Reflective Thinking Skills in a Metacognitive and Argument-Driven Learning Environment) ‘‘ çalışmasında, öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmede üst bilişsel ve tartışmaya dayalı öğrenme ortamının (MADLE) etkilerini tasarlamış ve incelemiştir. Çalışma, Filipinler'deki bir eyalet üniversitesinde bulunan bir grup üçüncü sınıf Biyolojik Bilimler Eğitimi öğrencisi (n = 23) içermektedir. Çalışmada, araştırma sorusunu cevaplamak için nicel ve nitel verilerin toplandığı ve analiz edildiği karma bir yöntem yaklaşımı kullanmış ve özellikle, pedagojik eylem araştırması paradigması altında tek gruplu ön test-son test tasarımı kullanılmıştır. Nicel veriler, 16 maddelik ön ve sonradan Yansıtıcı Düşünme Anketinden elde edilirken, nitel veriler sınıf gözlemleri ve odak grup tartışmalarından çıkarılmıştır. Öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerindeki önemli değişiklikleri belirlemek için, ‘‘Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ‘‘ kullanılmıştır.

Khatena ve Torrance (1998: 14), Sesler ve Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Sesler ve İmgeler IIA güvenirlik çalışmasında Texas Women’s Üniversitesi yaz dönemi öğrencilerinin (n=201) yanıtları ile yaptıkları analizde Cronbach Alfa katsayısını .82, Spearman-Brown Yarıya Bölme güvenirlik katsayısını 79 bulmuşlardır. Mississippi State Üniversitesi öğrencilerinin (n=183) yanıtları ile yapılan güvenirlik çalışmasında Cronbach Alfa katsayısını 55, Spearman-Brown Eşdeğer Yarılar katsayısını ise 47 bulmuşlardır.

Kiehn (2003), ‘‘ İlkokul öğrencileri Arasında Müzik Yaratıcılığının Gelişimi (Development of Music Creativity among Elementary School Students)’’ adlı çalışmasında, müzik üzerine doğaçlamada, 2, 4 ve 6. Sınıf öğrencilerinin yaratıcılıklarını kıyaslamayı amaçlamıştır. Vaughan Müzikal Yaratıcılık Testi ve Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ‘‘Sözel A’’ formu kullanılarak yaratıcılığın ölçülmesinde kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, 2. sınıf öğrencilerin müziksel anlamda yaratıcılık puanlarının 4 ve 6. Sınıf öğrencilerinden düşük olduğu, 4 ve 6. Sınıf öğrencilerinin puanlarında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkeklerin ise yaratıcılık puanları kızlara göre anlamlı derecede yüksek çıkmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın grubuna ve veri toplama araçlarına değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik düzeyleri ve yansıtıcı kişilik özelliklerine sahip olma düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model genellikle iki ya da daha fazla bağımlı değişken arasındaki ilişki durumunu ve ilişkinin yönünü (pozitif ya da negatif yönlü ilişki) belirlemede kullanılmaktadır. Bunun yanında tarama modeli çalışmalarda genellikle geçmişte var olan ya da içinde bulunulan dönemdeki olayların ya da durumların betimlenmesi amaçlanırken, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bilimsel çalışmalarda iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin varlığı ve söz konusu ilişkinin derecesinin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Karasar, 2011: 81).

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Araştırmanın evrenini;2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ege Bölgesi'ndeki eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik eğitimi anabilim dallarında öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi müzik öğretmeni adaylarından, ölçekleri yanıtlamaya gönüllü olan öğretmen adayları oluşturmuştur. Örneklem grubunun cinsiyet, çalgı ve öğrenim gördüğü fakülteye ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet, Bireysel Çalgı ve Eğitim Gördüğü Üniversite Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımlar

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	80	62,5
	Erkek	48	37,5
Bireysel çalgı	Telli	41	32,0
	Nefesli	15	11,7
	Yaylı	60	46,9
	Şan	12	9,4
Eğitim gördüğü üniversite	Adnan Menderes Üniversitesi	31	24,2
	Dokuz Eylül Üniversitesi	37	28,9
	Pamukkale Üniversitesi	30	23,4
	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	30	23,4

Araştırmaya katılanların %62,5'i kadınlardan, %37,5'i erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %32'sinin bireysel çalgısı telli çalgılar, %11,7'sinin nefesli çalgılar, %46,9'unun yaylı çalgılar, %9,4'ünün şandır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %24,'si Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisi, %28,9'u Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisi, %23,4'ü Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisi, %23,4 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisidir.

Tablo 2. Evrende Bulunan Öğrencilere Ulaşılma Düzeyine İlişkin Bulgular

Evren	Örneklem
Üniversiteler	Katılımcı Sayısı
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	30
Denizli Pamukkale Üniversitesi	30
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	31
İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi	37
TOPLAM	128

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde iki farklı ölçekten yararlanılmıştır. Bunlar; ‘‘Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği’’ ve ‘‘Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği’’ dir. Söz konusu ölçeklere ilişkin bilgiler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1-Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği:

Şahin ve Danışman (2017) tarafından geliştirilen ‘‘Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği (YKÖÖ)’’ bu çalışmaya katılan öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Ölçekte toplam 17 madde yer almakta olup, ölçekte dört alt boyut bulunmaktadır. Ölçek alt boyutları amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, kendine güven ve risk alma şeklinde sıralanmaktadır. 5’li likert tipinden oluşan bu ölçeğin puanlanması 1-5 arası puanlamalar şeklinde yapılmıştır. Maddelere verilen 1 puan en düşük, 5 puan ise en yüksek katılımı ifade etmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı ise 0.67 olduğu tespit edilmiştir.

2-Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği

Semerci (2007) tarafından geliştirilmiş olup 35 maddeden oluşan ‘‘Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği, bu çalışmaya katılan müzik öğretmen adaylarının yansıtıcı eğitim düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır.

YANDE Ölçeğinin geliştirilme sürecinde KMO değerinin 0.909 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin geliştirilme sürecinde Barlett test sonucunun 6811.461 olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında ölçek geliştirme sürecinde ölçeğin iç tutarlık katsayısının 0.908 olduğu bulunmuştur. Söz konusu test sonuçları ölçeğin güvenirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek 35 maddeden oluşmakta olup, ölçekte bulunan maddelerin 15’i olumlu, 20’si ise olumsuz maddelerden meydana gelmektedir. Ölçek temel olarak 7 farklı alt boyuttan meydana gelmektedir. Bu alt boyutlar; mesleğe bakış, öngörülü ve içten olma, araştırmacı, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, sorgulayıcı ve etkili olma, açık fikirlilik, sürekli ve amaçlı düşünme şeklinde sıralanmaktadır.

3.4. Uygulama Süreci ve Verilerin Toplanması

Çalışmanın uygulama aşamasında araştırmacı, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması aşamalarında görev almıştır. Veri toplama sürecinde araştırmacı, örneklem grubunda yer alan bireylere, 2020 yılında başlayan pandemi nedeniyle yüz yüze eğitime verilen aradan dolayı ölçekler online yanıtlanacak şekilde düzenlenmiş ve öğretmen adaylarına ölçek formlarının linkleri gönderilerek veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz işlemleri SPSS 25.0 programında yapılmıştır. Analizlerin ilk aşamasında ölçek alt boyut ve toplam puanlarına ilişkin güvenilirlik analizi ve One Sample Kolmogorov-Smirnov analizi uygulanmıştır.

Ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Müzik öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri üniversitelere ve bireysel çalgı türlerine göre ölçeklerden elde ettikleri puanların karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H testinden yararlanılmıştır. Bunun yanında yapılan bu çalışmaya katılan müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma düzeyleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının tespitinde ise Spearman Korelasyon analizinden faydalanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlik Test Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırma verilerinin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Aşağıda yer alan tabloda araştırmaya katılan öğrencilerin yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği ve yansıtıcı düşünme eğilimleri ölçeği puanlarının güvenirlik analizleri sonuçları verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Güvenilirlik Analizi ve One Sample Kolmogorov-Smirnov (K-S) Analizi Sonuçları

Yaratıcı Kişilik Özellikleri Alt Boyutları	Cronbach's Alpha (α)	K-S (p)
Amaç yönelimlilik	,784	,000
İçsel motivasyon	,742	,000
Kendine güven	,765	,000
Risk alma	,702	,000
Toplam yaratıcı kişilik	,755	,011
Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Alt Boyutları		
Sürekli ve amaçlı düşünme	,844	,000
Açık fikirlilik	,780	,000
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	,842	,000
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	,753	,000
Araştırmacı	,796	,000

Öngörülü ve içten olma	,804	,000
Toplam yansıtıcı düşünme	,905	,000

Tablo 3 incelendiğinde, yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğinin tüm alt boyutlarının ve toplam ölçek puanının orta düzeyde güvenilir olduğu ($80 > \alpha > 60$), yansıtıcı düşünme eğilimleri ölçeğinde sürekli ve amaçlı düşünme, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öngörülü ve içten olma alt boyutlarının ve toplam ölçek puanının yüksek düzeyde güvenilir olduğu ($\alpha > 80$), açık fikirlilik, öğretim sorumluluğu, araştırmacı ve mesleğe bakış alt boyutlarının orta düzeyde güvenilir olduğu ($80 > \alpha > 60$) görülmektedir. Normal dağılıma ilişkin K-S testi anlamlılık değerleri incelendiğinde, her iki ölçeğin de alt boyutlarının ve toplam puanlarının normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p < 0,05$). Bu nedenle non-parametrik analizler kullanılmıştır.

4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda yer alan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma durumları açıklanmıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyut	X	SS
Amaç yönelimlilik	3,97	0,88
İçsel motivasyon	4,50	0,58
Kendine güven	3,79	1,05
Risk alma	4,27	0,56
Toplam yaratıcı kişilik	4,16	0,48

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının amaç yönelimlilik, kendine güven ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu, içsel motivasyon ve risk alma yaratıcı kişilik düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar

müzik öğretmeni adaylarının içsel motivasyon düzeyleri ile risk almayı gerektiren eylemlere girme eğilimlerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda yer alan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının cinsiyet unsuruna göre yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma durumları karşılaştırılmıştır.

Tablo 5 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Cinsiyet	N	X	SS	U	p
Amaç yönelimlilik	Kadın	80	4,10	0,87	1436,0	,017*
	Erkek	48	3,76	0,86		
İçsel motivasyon	Kadın	80	4,51	0,48	1785,5	,501
	Erkek	48	4,48	0,73		
Kendine güven	Kadın	80	3,73	1,11	1784,5	,501
	Erkek	48	3,90	0,94		
Risk alma	Kadın	80	4,18	0,56	1488,5	,031*
	Erkek	48	4,41	0,52		
Toplam yaratıcı kişilik	Kadın	80	4,17	0,45	1913,5	,974
	Erkek	48	4,15	0,53		

*p<0,05

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın öğrencilerinin amaç yönelimlilik yaratıcı kişilik düzeylerinin erkek öğrencilerin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,01$), erkek öğrencilerinin risk alma yaratıcı kişilik düzeylerinin kadın öğrencilerin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,01$), buna ek olarak kadın öğrencilerin içsel motivasyon ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerin ise kendine güven yaratıcı kişilik düzeylerinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu, ancak kadın ve erkek öğrencilerin içsel motivasyon, kendine güven ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda yer alan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı türlerine göre yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma durumları karşılaştırılmıştır.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bireysel Çalgı Türlerine Göre Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Çalgı	N	X	SS	χ^2	p
Amaç yönelimlilik	Telli	41	4,05	0,71	3,8	,279
	Nefesli	15	4,19	0,83		
	Yaylı	60	3,93	0,99		
	Şan	12	3,62	0,81		
İçsel motivasyon	Telli	41	4,55	0,44	5,1	,168
	Nefesli	15	4,40	0,61		
	Yaylı	60	4,53	0,66		
	Şan	12	4,27	0,52		
Kendine güven	Telli	41	3,89	1,03	1,8	,604
	Nefesli	15	3,67	1,30		
	Yaylı	60	3,86	0,92		
	Şan	12	3,31	1,37		
Risk alma	Telli	41	4,44	0,54	9,3	,025*
	Nefesli	15	3,93	0,68		
	Yaylı	60	4,22	0,50		
	Şan	12	4,33	0,52		
Toplam yaratıcı kişilik	Telli	41	4,26	0,43	4,9	,176
	Nefesli	15	4,10	0,50		
	Yaylı	60	4,16	0,50		
	Şan	12	3,92	0,47		

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde bireysel çalgısı telli çalgılar olan öğrencilerin en yüksek içsel motivasyon, kendine güven, risk alma ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerine sahip olduğu, amaç yönelimlilik yaratıcı kişilik özelliğinde ise en yüksek düzeye bireysel çalgısı nefesli çalgılar olan öğrencilerin olduğu, öğrencilerin bireysel çalgılarına göre amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, kendine güven ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ($p>0,05$), risk alma yaratıcı kişilik özelliğinde ise öğrencilerin bireysel çalgılarına göre yaratıcılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu ($p<0,01$) görülmektedir. Risk alma yaratıcı kişilik özelliğinde anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi ile gruplar arası yapılan karşılaştırmalara göre bireysel çalgısı telli çalgılar olanların risk alma düzeyinin bireysel çalgısı nefesli ve yaylı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$), ayrıca bireysel çalgısı şan olanların risk alma düzeyinin bireysel çalgısı nefesli çalgı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) görülmektedir.

4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda yer alan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının üniversite türlerine göre yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma durumları karşılaştırılmıştır.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Üniversite	N	X	SS	χ^2	p
Amaç Yönelimlilik	Adnan Menderes	31	3,99	0,82	3,0	,395
	Dokuz Eylül	37	4,14	0,87		
	Pamukkale	30	3,82	0,81		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	3,89	1,00		
İçsel motivasyon	Adnan Menderes	31	4,57	0,39	0,7	,873
	Dokuz Eylül	37	4,49	0,76		
	Pamukkale	30	4,43	0,56		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,51	0,53		
Kendine güven	Adnan Menderes	31	3,78	1,05	3,8	,281
	Dokuz Eylül	37	4,05	0,84		
	Pamukkale	30	3,81	1,06		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	3,47	1,22		
Risk alma	Adnan Menderes	31	4,31	0,56	0,3	,958
	Dokuz Eylül	37	4,29	0,51		
	Pamukkale	30	4,23	0,66		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,23	0,51		
Toplam yaratıcı kişilik	Adnan Menderes	31	4,20	0,45	4,9	,179
	Dokuz Eylül	37	4,26	0,52		
	Pamukkale	30	4,09	0,52		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,08	0,42		

Tablo 7 incelendiğinde, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en yüksek amaç yönelimlilik, kendine güven ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerine sahip olduğu, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ise en yüksek içsel motivasyon ile risk alma yaratıcı kişilik düzeyine sahip olduğu, ancak araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelere göre amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, kendine güven, risk alma ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda bulunan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri açıklanmıştır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyut	X	SS
Sürekli ve amaçlı düşünme	3,52	0,34
Açık fikirlilik	4,69	0,53
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	4,72	0,53
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	4,44	0,61
Araştırmacı	4,39	0,62
Öngörülü ve içten olma	4,40	0,69
Mesleğe bakış	4,36	0,83
Toplam yansıtıcı düşünme	4,32	0,42

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin sürekli ve amaçlı düşünme düzeylerinin orta seviyede olduğu, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma mesleğe bakış, toplam yansıtıcı düşünme düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin genel olarak yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda bulunan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının cinsiyet unsuruna göre yansıtıcı düşünme eğilimleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Cinsiyet	N	X	SS	U	p
Sürekli ve amaçlı düşünme	Kadın	80	3,58	0,32	1436,0	,019*
	Erkek	48	3,42	0,36		
Açık fikirlilik	Kadın	80	4,77	0,42	1441,5	,012*
	Erkek	48	4,55	0,65		
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Kadın	80	4,77	0,35	1902,0	,924
	Erkek	48	4,65	0,75		
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Kadın	80	4,49	0,52	1775,0	,469
	Erkek	48	4,36	0,73		
Araştırmacı	Kadın	80	4,46	0,49	1671,5	,217
	Erkek	48	4,25	0,78		
Öngörülü ve içten olma	Kadın	80	4,42	0,64	1892,0	,888
	Erkek	48	4,37	0,78		
Mesleğe bakış	Kadın	80	4,41	0,81	1765,5	,415
	Erkek	48	4,29	0,86		
Toplam yansıtıcı düşünme	Kadın	80	4,38	0,33	1566,0	,081
	Erkek	48	4,22	0,53		

*p<0,05

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan kadın öğrencilerinin sürekli ve amaçlı düşünme ile açık fikirlilik yansıtıcı düşünme düzeylerinin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Buna karşılık kadın ve erkek öğrencilerin sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakış ve toplam yansıtıcı düşünme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda bulunan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı türlerine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bireysel Çalgı Türlerine Göre Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Çalgı	N	X	SS	χ^2	p
Sürekli ve amaçlı düşünme	Telli	41	3,52	0,35	2,8	,429
	Nefesli	15	3,50	0,27		
	Yaylı	60	3,55	0,34		
	Şan	12	3,38	0,42		
Açık fikirlilik	Telli	41	4,58	0,56	4,9	,179
	Nefesli	15	4,70	0,65		
	Yaylı	60	4,75	0,50		
	Şan	12	4,70	0,37		
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Telli	41	4,78	0,36	1,8	,611
	Nefesli	15	4,79	0,46		
	Yaylı	60	4,66	0,68		
	Şan	12	4,75	0,23		
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Telli	41	4,39	0,62	0,5	,918
	Nefesli	15	4,53	0,47		
	Yaylı	60	4,45	0,64		
	Şan	12	4,43	0,58		
Araştırmacı	Telli	41	4,44	0,53	1,6	,668
	Nefesli	15	4,41	0,77		
	Yaylı	60	4,36	0,67		
	Şan	12	4,31	0,54		
Öngörülü ve içten olma	Telli	41	4,45	0,59	2,2	,532
	Nefesli	15	4,57	0,62		
	Yaylı	60	4,35	0,75		
	Şan	12	4,27	0,84		
Mesleğe bakış	Telli	41	4,37	0,89	7,3	,064
	Nefesli	15	4,67	0,62		
	Yaylı	60	4,41	0,73		
	Şan	12	3,75	1,06		
Toplam yansıtıcı düşünme	Telli	41	4,32	0,38	2,6	,460
	Nefesli	15	4,38	0,39		
	Yaylı	60	4,32	0,48		
	Şan	12	4,23	0,35		

Tablo 10 incelendiğinde, bireysel çalgısı telli olan öğrencilerin en yüksek sürekli ve amaçlı düşünme ile araştırmacı yansıtıcı düşünme düzeyine sahip olduğu, bireysel çalgısı nefesli çalgılar olan öğrencilerin en yüksek sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakış ve toplam yansıtıcı düşünme düzeyine sahip olduğu, bireysel çalgısı yaylı çalgı olanların en yüksek açık fikirlilik yansıtıcı düşünme düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Ancak tüm alt boyutlar ve toplam puanda öğrencilerin bireysel çalgı türlerine yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar müzik öğretmeni adaylarında bireysel çalgı türünün yansıtıcı düşünme eğilimi üzerinde belirleyici olmadığını göstermektedir.

4.9. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda bulunan tabloda çalışmaya dahil olan müzik öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri üniversitelere göre yansıtıcı düşünme eğilimleri karşılaştırılmıştır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Alt boyut	Üniversite	N	X	SS	x^2	p
Sürekli ve amaçlı düşünme	Adnan Menderes	31	3,56	0,38	1,4	,704
	Dokuz Eylül	37	3,51	0,33		
	Pamukkale	30	3,53	0,31		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	3,49	0,36		
Açık fikirlilik	Adnan Menderes	31	4,81	0,30	2,7	,434
	Dokuz Eylül	37	4,63	0,68		
	Pamukkale	30	4,61	0,50		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,71	0,52		
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	Adnan Menderes	31	4,81	0,23	1,1	,766
	Dokuz Eylül	37	4,67	0,67		
	Pamukkale	30	4,74	0,46		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,68	0,65		
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	Adnan Menderes	31	4,52	0,60	2,7	,436
	Dokuz Eylül	37	4,40	0,69		
	Pamukkale	30	4,43	0,59		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,41	0,54		
Araştırmacı	Adnan Menderes	31	4,58	0,41	4,8	,187
	Dokuz Eylül	37	4,40	0,67		
	Pamukkale	30	4,33	0,60		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,23	0,73		
Öngörülü ve içten olma	Adnan Menderes	31	4,56	0,56	2,4	,488
	Dokuz Eylül	37	4,39	0,73		
	Pamukkale	30	4,32	0,79		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,34	0,68		
Mesleğe bakış	Adnan Menderes	31	4,39	0,87	1,8	,617
	Dokuz Eylül	37	4,43	0,74		
	Pamukkale	30	4,18	0,95		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,43	0,76		
Toplam Yansıtıcı düşünme	Adnan Menderes	31	4,43	0,28	3,2	,357
	Dokuz Eylül	37	4,30	0,51		
	Pamukkale	30	4,28	0,44		
	Muğla Sıtkı Koçman	30	4,28	0,41		

Tablo 11 incelendiğinde, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en yüksek sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma ve toplam yansıtıcı düşünme alt boyutlarına sahip olduğu, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin en yüksek mesleğe bakış yansıtıcı düşünme düzeyine sahip olduğu, ancak tüm alt boyutlar ve toplam puanda, öğrencilerin bireysel eğitim gördükleri fakültelere yansıtıcı düşünme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar müzik öğretmeni adaylarında öğrenim görülen üniversite değişkeninin yansıtıcı düşünme eğilimi üzerinde belirleyici olmadığını göstermektedir.

4.10. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine İlişkin Bulgular

Aşağıda bulunan tabloda çalışmanın iki bağımlı değişkeni olan yaratıcı kişilik özelliği ile yansıtıcı düşünme eğilimi ilişkisi açıklanmıştır.

Tablo 12 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği Puanlarının ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Amaç Yönelimlilik	İçsel Motivasyon	Kendine Güven	Risk Alma	Toplam Yaratıcı Kişilik
Sürekli ve amaçlı düşünme	r	,044	,252**	-,019	-,014	,078
	p	,620	,004	,828	,875	,382
Açık fikirlilik	r	,444**	,259**	,197*	-,056	,354**
	p	,000	,003	,026	,532	,000
Sorgulayıcı ve etkili öğretim	r	,340**	,289**	,157	,000	,287**
	p	,000	,001	,077	,996	,001
Öğretim sorumluluğu ve bilimsellik	r	,288**	,139	,258**	,015	,298**
	p	,001	,118	,003	,862	,001
Araştırmacı	r	,264**	,387**	,303**	,097	,393**
	p	,003	,000	,000	,277	,000
Öngörülü ve içten olma	r	,240**	,378**	,166	,111	,309**
	p	,006	,000	,061	,212	,000
Mesleğe bakış	r	,389**	,326**	,314**	-,068	,394**
	p	,000	,000	,000	,444	,000
	r	,366**	,377**	,296**	,015	,409**
Toplam yansıtıcı düşünme	p	,000	,000	,001	,868	,000

**p<0,01; *p<0,05

Tablo 12 incelendiğinde, amaç yönelimlilik düzeyi ile sürekli ve amaçlı düşünme düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$), amaç yönelimlilik düzeyi ile öğretim sorumluluğu arasında ($r=,213$; $p<0,01$), araştırmacı düşünme arasında ($r=,221$; $p<0,01$), öngörülü ve içten olma arasında ($r=,234$; $p<0,01$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu, amaç yönelimlilik düzeyi ile açık fikirlilik arasında ($r=,409$; $p<0,01$), sorgulayıcı ve etkili öğretim arasında ($r=,347$; $p<0,01$), mesleğe bakış arasında ($r=,386$; $p<0,01$), ve toplam yansıtıcı düşünme arasında ($r=,366$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

İçsel motivasyon düzeyi ile öğretim sorumluluğu ve bilimsellik arasında ise anlamlı düzeyde ilişki olmadığı ($p>0,05$), içsel motivasyon ile sürekli ve amaçlı düşünme arasında ($r=,252$; $p<0,01$), açık fikirlilik arasında ($r=,265$; $p<0,01$), sorgulayıcı ve etkili öğretim arasında ($r=,301$; $p<0,01$), mesleğe bakış arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu, içsel motivasyon düzeyi ile araştırmacı düşünme arasında ($r=,413$; $p<0,01$), öngörülü ve içten olma arasında ($r=,377$; $p<0,01$), toplam yansıtıcı düşünme arasında ($r=,428$; $p<0,01$) arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Kendine güven ile sürekli ve amaçlı düşünme, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öngörülü ve içten olma arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığı ($p>0,05$), kendine güven ile açık fikirlilik arasında ($r=,197$; $p<0,05$), öğretim sorumluluğu arasında ($r=,276$; $p<0,01$), araştırmacı düşünme arasında ($r=,251$; $p<0,01$), mesleğe bakış arasında ($r=,255$; $p<0,01$), toplam yansıtıcı düşünme arasında ($r=,242$; $p<0,01$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Risk alma düzeyi ile sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakış, toplam yansıtıcı düşünme düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Toplam yaratıcı kişilik düzeyi ile sürekli ve amaçlı düşünme düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığı ($p>0,05$), toplam yaratıcı kişilik düzeyi ile sorgulayıcı ve etkili öğretim arasında ($r=,293$; $p<0,01$), öğretim sorumluluğu arasında ($r=,295$; $p<0,01$), öngörülü ve içten olma arasında ($r=,309$; $p<0,01$) pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu, toplam yaratıcı kişilik düzeyi ile açık fikirlilik arasında ($r=,354$; $p<0,01$), araştırmacı düşünme arasında ($r=,395$; $p<0,01$), mesleğe bakış arasında ($r=,344$;

$p<0,01$), toplam yansıtıcı düşünme arasında ($r=,415$; $p<0,01$) pozitif ve orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman öğrencilerin amaç yönelimlilik, kendine güven ve toplam yaratıcı kişilik düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu, içsel motivasyon ve risk alma yaratıcı kişilik düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılan öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin yüksek olduğu söylenebilir. Literatürde yer alan çalışmalarda yaratıcılık yönü güçlü olan bireylerin sanatsal faaliyetlere yönelme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Güngör, 2007: 7). Bu konuda yapılan bir çalışmada sanat eğitime katılım düzeyi ile yaratıcılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış, çocuklar üzerinde yürütülen çalışmada sanat eğitimi alan ve almayan çocukların yaratıcılık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonunda sanat eğitimi alan çocuklarda yaratıcılık düzeyinin sanat eğitimi almayan çocuklardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Dikici, 2006: 3). Taş ve Ürün (2019: 71) tarafından bu konuda yapılan çalışmada yaratıcılık düzeyinin yüksek olmasının temelinde insanların sezgiye dayalı çözümler geliştirmelerinin yattığı belirtilmiştir. Sanatta yaratıcılığın da bir problem çözme yeteneği olduğu göz önünde bulundurulduğu zaman sanat ve yaratıcılık arasında anlamlı ilişki olduğu vurgulanmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman, içsel motivasyon, kendine güven alt boyutları ile toplam yaratıcı kişilik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık öğrencilerin yaratıcı kişilik ölçeğinin amaç yönelimlilik ve risk alma alt boyutlarına ilişkin bulguların cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılık incelendiği zaman kadınların amaç yönelimlilik düzeyinin erkek müzik öğretmeni adaylarından anlamlı düzeyde daha yüksek, erkek öğretmen adaylarının ise risk alma düzeyinin kadın öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde kadın ve erkek öğrencilerin kişilik gelişimi süreçlerinde farklı sosyo-kültürel özelliklere göre yetiştirilmesinin yattığı düşünülebilir. Genç (2021: 6) tarafından bu konuda yapılan benzer bir çalışmada spor bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yaratıcı kişilik özelliklerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, kendine güven alt boyutunda kadın öğrenciler lehine, amaç yönelimlilik alt boyutunda ise erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bozça (2019:

37) tarafından yapılan diğer bir çalışmada sağlık alanında eğitim veren programlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin yaratıcı kişilik özelliklerini etkileyen değişkenlerin ele alındığı diğer bir çalışmada öğrencilerin yaratıcı kişiliğin kendine güven alt boyutuna ilişkin özelliklerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Urhan (2013: 4) tarafından yapılan ve üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada kadın öğretmen adaylarının bilişsel yansıtıcı düşünme eğilimlerinin erkek öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yer alan birçok çalışmada da cinsiyet değişkeninin yaratıcılık üzerinde belirleyici olduğu rapor edilmiştir (Baer ve Kaufman, 2006: 1; Tsai, 2013: 1).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise üniversite öğrencilerinin yaratıcı kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı rapor edilmiştir (Yıldız ve diğerleri, 2011: 18). Araştırma bulguları arasında paralellik olmamasının temelinde araştırmaların farklı bölümlerde öğrenim gören ve farklı kişilik özelliklerine sahip öğrenciler üzerinde yürütülmesinin yattığı düşünülebilir. Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma düzeyinin öğrenim görülen bölüm ile yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir (Genç, 2021: 6).

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde toplam yaratıcı kişilik özelliği ile amaç yönelimlilik, içsel motivasyon ve kendine güven alt boyutlarına ilişkin bulguların bireysel çalgı türüne göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna karşılık risk alma alt boyutuna ilişkin elde edilen sonuçların öğretmen adaylarının bireysel çalgı türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, bireysel çalgısı telli çalgılar olanların risk alma düzeyinin bireysel çalgısı nefesli ve yaylı olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bireysel çalgı türüne göre müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerinin ele alındığı çalışmalar sınırlı olmakla beraber, bu konuda yapılan çalışmalarda genellikle enstrüman çalma sürecinde başarılı olma ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Çoraklı, 2007: 1).

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman, amaç yönelimlilik, içsel motivasyon, kendine güven ve risk alma alt boyutları ile genel yaratıcı kişilik özelliklerinin üniversite türüne göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bilindiği gibi yaratıcı kişilik özelliklerinin gelişiminde eğitimin önemli bir yeri bulunmakta olup, özellikle öğrencilerin kendi görüşlerini kolay açıklayabildikleri bir eğitim ortamının yaratıcılık gelişimini desteklediği görülmektedir (Birişçi ve Karal, 2011: 205; Temizkan, 2011: 197). Buna karşılık yapılan literatür taraması sonunda öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversitelere göre yaratıcı kişilik özelliklerinin incelendiği çalışmaların sınırlı

olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırmada öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı farklılık göstermemesinin temelinde üniversitelerde hâkim olan örgüt ikliminin benzerlik göstermesinin ve öğretmen adaylarına sunulan ders içeriklerinin benzerlik göstermesinin yattığı düşünülebilir. Müzik öğretmenliği bölümü dışında kalan diğer bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bazı çalışmalarda ise öğrenim görülen üniversiteye göre öğrencilerin yaratıcı kişilik özelliklerinin bazı farklılıklar gösterdiği rapor edilmiştir (Genç, 2021: 47). Bilindiği gibi üniversite öğrenimi gören bireylerin büyük bir bölümü ortaöğretimi tamamladıktan sonra akademik gelişmişlik düzeylerine göre tercih yaparak üniversiteye yerleşmektedir. Bu nedenle farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin başta farklı düzeyde akademik donanımına sahip olmanın yanında farklı kişilik ve karakter özelliklerine sahip olmalarının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman, sürekli ve amaçlı düşünme düzeylerinin orta seviyede olduğu, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma mesleğe bakış, toplam yansıtıcı düşünme düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen adaylarının yüksek yansıtıcı düşünme becerisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında müzik eğitiminin yansıtıcı düşünme becerisini geliştirici unsurları içinde barındırmasının yattığı düşünülebilir. Okan (2009: 6) tarafından bu konuda yapılan çalışmada da müzik eğitiminde yer alan unsurların yansıtıcı düşünme becerisini geliştirici özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir. Göçük (2018: 7) tarafından yapılan çalışmada da üniversite öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Tepe ve diğerleri (2016: 135) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinde yansıtıcı düşünme eğilimini arttırmaya yönelik eğitimin etkinliği incelenmiş, araştırmada uygulama öncesinde yansıtıcı düşünme eğilimi düşük düzeyde olan öğrencilerin eğitim programı sonunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin arttığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma ve mesleğe bakış alt boyutlarına ve toplam ölçek puanına ilişkin bulguların cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna karşılık sürekli ve amaçlı düşünme ile açık fikirlilik alt boyutlarına ilişkin bulguların cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, sürekli ve amaçlı düşünme ile açık fikirlilik alt boyutlarında kadın öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Literatürde üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen benzer

çalışma bulguları da yansıtıcı düşünme eğiliminin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adayları üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada genel yansıtıcı düşünme eğilimi ile açık fikirlilik alt boyutuna ilişkin sonuçların erkek öğretmen adayları lehine yüksek olduğu bulunmuştur (Efe-Kendüzler, 2017: 59). Üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada ise kadın ve erkek öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı rapor edilmiştir (Göçük, 2018: 7). Yapılan bu çalışmada ulaşılan bulgular ile literatürde yer alan çalışma bulguları arasında paralellik olmadığı görülmektedir. Bunun temel nedenlerinin başında araştırmaların farklı alanlarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülmesi ve her bölümün öğrencilerin psikolojik ve sosyal özelliklerini farklı şekillerde etkilemesinin yattığı düşünülebilir.

Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı, bu kapsamda öğretmen adaylarının bireysel çalgı türlerine göre yansıtıcı düşünme eğilimlerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde müzik öğretmeni adaylarında bireysel çalgı türüne göre yansıtıcı düşünme eğiliminin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmekle beraber, bu konuda yapılan çalışmalarda çalgı türünden ziyade müzik eğitiminde kullanılan yöntemlerin yansıtıcı düşünme eğilimini etkilediği ifade edilmektedir (Atalay-Öcal, 2018: 8).

Araştırmanın sekizinci alt problemine ilişkin bulgular incelendiği zaman gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı, bu kapsamda öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversiteye göre yansıtıcı düşünme eğilimlerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatürde bu alanda yapılan çalışmalarda öğrenim görülen bölüm değişkenine göre üniversite öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ele alındığı görülmekle beraber (Göçük, 2018: 127), üniversite türüne göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmada üniversite türüne göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin anlamlı farklılık göstermemesinin temelinde öğrencilerin üniversitelerde almış oldukları eğitimin benzer niteliklerde olmasının yattığı düşünülebilir.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi kapsamında ele alınan ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiği zaman, müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri toplam ölçek puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Bunun yanında yaratıcı kişilik alt boyutları ile yansıtıcı düşünme eğilimi alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özelliklerinin yansıtıcı düşünme eğilimini arttıran

bir unsur olduğu söylenebilir. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma düzeyinin yansıtıcı düşünme eğilimini arttırmasının temelinde yatan nedenlerin başında yaratıcı kişilik özelliğine sahip olan bireylerin zihinsel özelliklerini daha etkin kullanmalarının yattığı düşünülebilir.

Yaratıcı kişilik özelliğine sahip bireylerin tutum, görüş ve algılama biçimlerinin diğer insanlardan farklı olduğu bilinmektedir (Güngör, 2007: 5). Bunun yanında yapılan araştırmalarda yaratıcı kişilik özelliği ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda yaratıcı kişilik özelliğine sahip olma düzeyinin yüksek olması bireyin yansıtıcı düşünme eğilimini de arttıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Selby ve diğerlerine (2009: 42) göre, yaratıcı kişilik özelliğine sahip bireyler diğer insanların manevi seslerini dinleme özelliği gelişmiş bireylerdir. Bu nedenle yaratıcı kişilik özelliğine sahip bireylerin özyönetim, öz disiplin, düşüncelerinde özgür olma, öz bilinç sahibi olma, ısrarcı ve özgüven sahibi olmanın yanında yansıtıcı düşünme eğilimleri de gelişmiştir. Bu durum, yaratıcı kişilik özelliği yüksek bireylerin içinde bulundukları durumlara ya da karşılaştıkları olaylara farklı bakış açısı ile bakabilme özelliği de kazandırmaktadır (Temizkan, 2011: 198). Literatürde yer alan araştırma bulguları da yaratıcılık ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Erol ve diğerleri (2019: 20) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin yaratıcılık düzeyleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, Koca (2017: 5) tarafından Türkçe öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada da yaratıcı düşünme ve yansıtıcı düşünme arasında anlamlı ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde sadece ulusal alanyazında değil, yurt dışında yapılan çalışmalarda da yaratıcı kişilik özelliğine sahip olmanın yansıtıcı düşünme eğilimini arttıran bir unsur olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Biongan, 2015: 13; Hsieh ve Chen, 2012: 89).

5.2. Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu araştırma kapsamında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

1. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme eğilimi ilişkisinin ele alındığı bu çalışmanın sonunda öğretmen adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerine sahip olma düzeyleri ile yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

2. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özelliklerinden amaç yönelimlilik ($U= 1436,0$; $p<0,05$) ve risk alma ($U= 1488,5$; $p<0,05$) özelliklerinin cinsiyet

unsuruna göre farklılık gösterdiği, kadın ve erkek müzik öğretmeni adaylarının yaratıcı kişilik özelliklerinin farklı seviyelerde olduğu bulunmuştur. Diğer yaratıcı kişilik özelliklerinin ise cinsiyete göre değişkenlik göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$).

3. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özelliklerinden risk alma alt boyutuna ilişkin bulguların bireysel çalgı türüne göre farklılık gösterdiği bulunmuştur (χ^2 : 9,3; $p<0.05$). Diğer alt boyutlarda ise elde edilen sonuçların bireysel çalgı türü değişkenine göre değişmediği görülmüştür ($p>0.05$).

4. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özelliklerinin öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre herhangi bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0.05$).

5. Yansıtıcı düşünme eğilimine ilişkin bulgular incelendiği zaman öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin cinsiyete unsuruna göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Farklılığın sürekli ve amaçlı düşünme ($U= 1436,0$; $p<0.05$) ve açık fikirlilik alt boyutlarında ($U= 1441,5$; $p<0.05$) olduğu görülmüştür. Bu kapsamda müzik öğretmeni adaylarında cinsiyet faktörünün yansıtıcı düşünme eğilimini etkileyen bir faktör olduğu görülmüştür.

6. Müzik öğretmeni adaylarında bireysel çalgı türüne göre yansıtıcı düşünme eğiliminin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0.05$). Bu kapsamda müzik öğretmeni adaylarında bireysel çalgı türü değişkeninin yansıtıcı düşünme eğilimini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

7. Müzik öğretmeni adaylarında öğrenim görülen üniversiteye göre yansıtıcı düşünme eğiliminin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0.05$). Bu bağlamda öğrenim görülen üniversitenin müzik öğretmeni adaylarında yansıtıcı düşünme eğilimini etkilemeyen bir faktör olduğu görülmüştür.

8. Bağımlı değişkenler (Yaratıcı kişilik özellikleri- Yansıtıcı düşünme eğilimleri) arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüş ve müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özellikleri yükseldikçe yansıtıcı düşünme eğilimlerinin de arttığı bulunmuştur ($r= ,108$; $p<0.05$).

5.4. Öneriler

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Müzik eğitiminde farklı öğretim tekniklerinden yararlanılmasının yaratıcı kişilik özellikleri ve yansıtıcı düşünme eğilimi üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

2. Müzik öğretmeni adaylarında yaratıcı kişilik özellikleri ve yansıtıcı düşünme eğilimleri gelecek yıllarda meslek yaşamlarını etkileyecek unsurlar arasında yer almaktadır. Ancak yapılan literatür taraması sonunda mesleğe başlamış müzik öğretmenlerinde yansıtıcı düşünme eğilimi ile yaratıcı kişilik özelliklerinin meslek yaşamı üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda müzik öğretmenlerinde yaratıcı kişilik özellikleri ve yansıtıcı düşünme eğiliminin mesleki unsurlar (iş performansı, iş motivasyonu, iş doyumu, mesleki öz yeterlik, işten ayrılma niyeti vb.) ile ilişkisinin incelendiği araştırmalar yapılabilir.

3. Yaratıcı kişilik özelliklerinin küçük yaşta şekillenmeye başladığı bilinmektedir. Bu sebeple ailelerin çocukları üzerindeki etkisi büyüktür. Yaratıcı bireyler yetiştirmek için çocukların düşüncelerine, fikirlerine karşı baskı yapılmamalı, eleştirel düşünmesi için ortam sağlanmalı, soru sormasına izin verilmelidir. Yaratıcı düşünmeyi arttıracak oyunlar oynanabilir, çeşitli sanat etkinliklerine (tiyatro, konser, sinema.. vb.) götürülebilir.

4. Öğretmenlerin yaratıcı bireyler yetiştirebilmeleri için kendilerinin de yaratıcı olması beklenmektedir. Bu doğrultuda eğitim alınan her bölümde yaratıcılık eğitimine önem verilmelidir. Yansıtıcı düşünme becerisi, öğrenci ile empati kurmayı ve aynı şekilde öğrencinin de yansıtma becerisine sahip olan bir birey olmasını sağlar. Bu sebepten, anabilim dallarındaki bütün derslerde yansıtma becerisine de büyük önem verilmeli, uygulanan programlar bu doğrultuda planlanmalı ve uygulanmalıdır.

5. Yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerileri öğretmenlerin meslek hayatlarında daha verimli ve etkin çalışmaları için oldukça önemlidir. Bu noktada meslek hayatına başlamadan önce öğretmen adaylarının yaratıcı ve yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu amaçla eğitim fakültelerinde ders müfredatlarına yaratıcılık düzeyini ve yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirici seçmeli dersler eklenebilir.

6. Literatürde yapılan birçok çalışmada yaratıcı kişilik düzeyi ile yansıtıcı düşünme eğilimini geliştirmeye yönelik hazırlanan eğitim programlarının etkili sonuçlar verdiği rapor edilmiştir. Buna karşılık üniversite düzeyinde öğrenim gören bireylerde hangi öğretim yöntemlerinin yaratıcı kişilik özellikleri ile yansıtıcı düşünme eğilimini geliştirdiğini ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu kapsamda üniversite öğrencilerine uygulanacak

farklı öğretim yöntemlerinin yaratıcı kişilik özelliği ve yansıtıcı düşünme eğilimi üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar yapılabilir.

7. Öğretmenlerin meslek hayatlarında önemli bir yeri olan yansıtıcı düşünmenin gelişimi için, öğrenim görülen üniversitelerde ilgili ders planları, mikro öğretim tekniğinden yararlanacak şekilde düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Adadan, E., and Oner, D. (2018). Examining preservice teachers' reflective thinking skills in the context of web-based portfolios: The role of metacognitive awareness. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 43(11), 26-50.
- Afshar, H. S., and Farahani, M. (2015). Reflective Thinking And Reflective Teaching Among Iranian EFL Teachers: Do Gender And Teaching Experience Make A Difference?. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 192, 615-620.
- Aksoy, G. (2005). *Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünme Temelli Bilimsel Yöntem Sürecinin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aktamış, H. ve Ergin, Ö. (2007). Bilimsel süreç becerileri ile bilimsel yaratıcılık arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 11-23.
- Antonio, R.P. (2020). Developing Student's Reflective Thinking Skills in a Metacognitive and Argument-Driven Learning Environment. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 6(3), 467-483.
- Arslandaş, C. C. (2001). Girişimcilikte yaratıcılık ve yenilik. *Yönetim Dergisi*, 12(38), 17-23.
- Aslan, E. (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin Türkçe versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(14), 19-40.
- Aslanoğlu, A. (2019). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.

- Atalay-Öcal, B. (2018). *Scaffolding Stratejilerinin Müzik Öğretmeni Adaylarının Çalgı Öğretme ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine Etkisi (Marmara Üniversitesi Örneği)*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atasoy, B., Kadayıfçı, H. ve Akkuş, H. (2007). Öğrencilerin çizimlerinden ve açıklamalarından yaratıcı düşüncelerinin ortaya konulması. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 5(4), 679-700.
- Aytaç, S. (2001). Örgütsel Davranış açısından kişiliğin önemi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 3(1), 1-4.
- Baer, J., and Kaufman, J. C. (2008). Gender differences in creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 42(2), 75-105.
- Bakaç, E. (2015). *Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Ders? Ne Yönelik Tutumları, Yaratıcılık Algıları ve Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Bakioğlu, A. ve Dalgıç, G. (2014). *Eğitimcilerde yansıtıcı düşünme*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Bayrak, F. ve Koçak-Usluel, Y. (2011). Ağ günlük uygulamasının yansıtıcı düşünme becerisi üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 93-104.
- Bilen, S. (2021). “Müzik öğretmeni ve müzik öğretmeni adaylarına yönelik yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği geçerlik güvenirlik çalışması” *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2021, 439-449.
- Biongan, A. A. (2015). Reflective thinking skills of teachers and students’ motivational preferences: The mediating role of teachers’ creativity on their relationship. *International Journal of Novel Research in Education and Learning*, 2(5), 13-25.
- Birişçi, S. ve Karal, H. (2011). Öğretmen adaylarının bilgisayar destekli ortamda materyal tasarlarken işbirlikli çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 203-219.

- Bozça, R. (2019). *Sağlık Yönetimi Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin Yaratıcı Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*. İstanbul: Kaknüs.
- Cisero, C. A. (2010). Does reflective journal writing improve course performance?. *College Teaching*, 54(2), 1-4.
- Çoraklı, E. (2007). *Müzik Öğretmeni Adaylarının Piyano Dersindeki Başarıları İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun, H. ve Şenyurt, A. Y. (2015). Kişilik ve yaratıcılık ilişkisini inceleyen çalışmaların kullanılan ölçme araçlarına göre değerlendirilmesi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 35-65.
- Çelik, B. B. (2020). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Çınar, G. (2016). *Öğretmen Adaylarının Düşünme Stilleri İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Demir, H. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: OMÜ Ziraat Fakültesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Demirci, C. (2007). Fen bilgisi öğretiminde yaratıcılığın eriş ve tutuma etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(32), 65-75.
- Deniz, M. E. (2011). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Ertem Basım.

- Dennison, P. (2010). Reflective practice: The enduring influence of Kolb's experiential learning theory. *Compass: The Journal of Learning and Teaching at the University of Greenwich*, 9(1), 23-28.
- Dewey, J. (1910). *How we think*. Boston: Heath
- Dewey, J. (1933). *How We Think. A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process*, Boston: D. C. Heath.
- Dikici, A. (2006). Sanat Eğitimi ve Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 31(139), 3-9.
- Dindar, S. (2018). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri İle Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Duran, C. ve Saraçoğlu, M. (2009). Yeniliğin yaratıcılıkla olan ilişkisi ve yeniliği geliştirme süreci. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 57-71.
- Durna, U. (2005). A tipi ve B tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 275-290.
- Efe-Kendüzler, S. (2017). *Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Bilimsel Tutum ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Eğmir, E. (2019). Öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünme uygulamalarına ilişkin Türkiye'de yapılmış çalışmaların analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 194-212.
- Elaldı, Ş. ve Semerci, Ç. (2016). Yansıtıcı düşünme etkinlikleriyle destekli tam öğrenme modelinin tıp öğrencilerinin üstbilis becerilerine etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 63-82.

- Emir, S., Erdoğan, T. ve Kuyumcu, A. (2007). Türkçe öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeyleri ile sosyo-kültürel özelliklerinin ilişkisi. *HAYEF Journal of Education*, 4(1), 73-87.
- Erdoğan, A. (2019). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, M. Y. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Ergen, G. (2014). *Öğretimde yeni yönelimler ve düşünme becerileri*. Çavuş Şahin ve Salih Zeki Genç (Ed.). Öğretim İlke ve Yöntemleri. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Erol, M., Erol, A., Çalışır, S. ve Bozan, M. (2019). Öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 1(2), 20-29.
- Ersözlu, Z. N. ve Kuzu, H. (2011). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan yansıtıcı düşünmeyi geliştirme etkinliklerinin akademik başarıya etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 141-159.
- Ersözlu, Z. N. (2008). *Yansıtıcı Düşünmeyi Geliştirici Etkinliklerin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Fazelian, P. and Azimi, S. (2013). Creativity in schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82, 719-723.
- Feist, G. J. and Barron, F. X. (2003). Predicting creativity from early to late adulthood: Intellect, potential, and personality. *Journal of research in personality*, 37(2), 62-88.
- Genç, E. S. (2021). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinin Yaratıcı Kişilik Özellikleri ve Eğitsel Oyun Oynatma Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.

- Griffin, M. L. (2003). Using critical incidents to promote and assess reflective thinking in preservice teachers. *Reflective Practice*, 4(2), 207-220.
- Göçük, Ş. (2018). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözübüyük, D. (2019). *Yaratıcı, Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünmenin Girişimcilik Becerisi Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Güney, S. (2012). *Liderlik*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Güngör, İ. (2007). *Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Düzeylerinin Kişisel Uyum, Sosyal Uyum, Genel Yetenek ve Akademik Başarı İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Healey, M. and Jenkins, A. (2000). Kolb's experiential learning theory and its application in geography in higher education. *Journal of Geography*, 99(5), 185-195.
- Hsieh, P. H. and Chen, N. S. (2012). Effects of reflective thinking in the process of designing software on students' learning performances. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(2), 88-99.
- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2017). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- İşleyen, T. ve Küçük, B. (2013). Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 199-208.
- Kara, A. (2007). *Okul Öncesi Dönemde 5-6 Yaş Grubu Çocukların Yaratıcılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karakoç, C. (2019). *Yansıtıcı Düşünme Beceri Algılarının Türkçe Öğretmenlerinin Problem Çözme Beceri Algılarını Yordamasının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

- Karakuş, M. (2001). Eğitim ve yaratıcılık. *Eğitim ve Bilim*, 26(119), 3-7.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Kazu, H. and Demiralp, D. (2012). Usage status of methods that enhance reflective thinking in primary level programs (Elâzığ city example). *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 131-145.
- Keskin-Yumuşak, G. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481.
- Kılınç, K. (2019). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özelliklerinin ve Duyusal Zekâ Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kızılkaya, G. ve Aşkar, P. (2010). Problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 82-92.
- Khatena, J., Torrance, E. P. (1998). *Thinking Creatively with Sound and Words Norms-Technical Manual*. USA: Scholastic Testing Service Inc.
- Kiehn, M. T. (2003). Development of Music Creativity among Elementary School Students. *Journal of Research in Music Education*. 51 (4), 278-288.
- King, A. (1991). Improving lecture comprehension: Effects of a metacognitive strategy. *Applied Cognitive Psychology*, 5(4), 331-346.
- Koca, G. (2017). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Niğde Üniversitesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Kozan, S. (2007). *Yansıtıcı Düşünme Becerisinin Kaynak Tarama ve Rapor Yazma Derslerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köstekçi, E. (2016). *Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Özellikleri İle Yansıtıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

- Kurtuluş, N. (2012). *Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğretim Uygulamalarının Bilimsel Yaratıcılık Bilimsel Süreç Becerileri ve Akademik Başarıya Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Lale, E. (2016). *Ortaöğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Drama Çalışmaları*. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara.
- Okan, H. (2019). *Piyano eğitiminde yansıtıcı düşünmenin kullanımı ve etkililiği (Devlet konservatuvarları ses eğitimi anasanat dalları örneği)*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öner-Sünkür, M. ve Arıbaş, S. (2020). Fen ve Teknoloji/Fen Bilimleri Dersinde Tahmin Etgöze-Açıkla Yöntemi ile Desteklenmiş Yansıtıcı Düşünmeye Dayalı Etkinlik Uygulamalarının Başarı, Kalıcılık, Madde ve Değişim Öğrenme Alanına Yönelik Tutum, Bilimsel Süreç Becerileri ve Akademik Risk Alma Davranışlarına Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1789-1809.
- Özbek, G. (2014). *Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerileri: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özel, A. ve Bayındır, N. (2015). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerde yaratıcılığı geliştirmeye yönelik öğretimsel davranışları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 348-358.
- Özerbaş, M. A. (2011). Yaratıcı düşünme öğrenme ortamının akademik başarı ve bilgilerin kalıcılığına etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 675-705.

- Özsoy, E. ve Yıldız, G. (2013). Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: bir literatür taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Öztürk, Ş. (2004). Eğitimde yaratıcı düşünme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 77-84.
- Piaw, C. Y. (2014). Relationship between thinking styles and ability to pay attention of Malaysian male and female student teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 4839-4843.
- Porntaweekul, S., Raksasataya, S, and Nethanomsak, T. (2016). Developing Reflective Thinking Instructional Model for Enhancing Students' Desirable Learning Outcomes. *Educational Research and Reviews*, 11(6), 238-251.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: Another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record*, 104(4), 842-866.
- Sarıca, R. ve Çetin, B. (2012). Öğretimde kavram haritaları kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi. *Elementary Education Online*, 11(2), 306-318.
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner, How Professionals Think In Action*. United States Of America: Basic Books.
- Selby, E. C., Shaw, E. J. and Houtz, J. C. (2005). The creative personality. *Gifted Child Quarterly*, 49(4), 300-314.
- Serçeoğlu, N. (2013). Konaklama işletmelerinde çalışan iş görenlerin kişilik özelliklerinin hizmet verme yatkınlığı üzerindeki etkisi. *Journal of Yaşar University*, 8(31), 5253-5273.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 7 (3).
- Srikoon, S., Bunterm, T., Nethanomsak, T., & Tang, K. N. (2018). Effect of 5P model on academic achievement, creative thinking, and research characteristics. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 488-495.

- Şahin, A. (2019). Üniversite öğrencilerinde bilinçli farkındalık ile yaşam doyumu ve iyi oluş arasındaki ilişkiler. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 151-176.
- Şahin, F. ve Danışman, Ş. (2017). Yaratıcı kişilik özellikleri ölçeği: Güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 747-760.
- Şahin, G. (2016). *Öğretmenlerin Algıladıkları Okul Kültürü İle Yaratıcı Kişilik Ve Yaratıcı Çevre İlişkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, M., ve Ürün, A. (2019). Sanat ve yaratma. *Kalemişi-Geleneksel Türk Sanatları Dergisi*, 7(14), 71-82.
- Temel, Ş. (2017). *Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15(27), 621-643.
- Temizkan, M. (2011). Türkçe öğretiminde yaratıcı düşünmeyi geliştirme bakımından Nasreddin Hoca Fıkraları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 195-223.
- Tepe, T., Işık, N., Ay, K., ve Erdem, M. (2016). Yansıtıcı Düşünme Odaklı Bir Çevrimiçi Ortamın Oluşturulması ve Etkililiğinin İncelenmesi. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(3), 134-164.
- Tezci, E., Karaca, D. ve Sezginsoy, B. (2008). The study of reliability and validity of creative materials. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 7(1), 46-57.
- Tok, E. ve Sevinç, M. (2012). Düşünme becerileri eğitiminin okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 204-222.
- Toplu-Demirtaş, E. (2017). *Kişilik ve Kişiliğin Temel Kavramları*. Kişilik Kuramları Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle içinde. Gençtanırım-Kurt, D. Ve Çetinkaya-Yıldız, E. (Ed.), Ankara: Pegem Akademi.

- Toraman, Ç., Orakci, S. ve Aktan, O. (2020). Analysis of the Relationships between Mathematics Achievement, Reflective Thinking of Problem Solving and Metacognitive Awareness. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 72-90.
- Torrance, E.P. (1964). *Education and Creativity*. Calvin W. Taylor (ed.), Creativity: Progress and Potential. (50-90). USA: Mcgraw-Hill Book Company.
- Töman, U. (2015). *Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Becerilerindeki Gelişimin Öğretim Süresi Boyunca İncelenmesi*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tsai, K. C. (2013). Examining gender differences in creativity. *The International Journal of Social Sciences*, 13(1), 115-122.
- Uğraş, H. (2011). *Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersinde Eleştirel ve Yaratıcı Düşünme Becerilerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elâzığ İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Urhan, İ. (2013). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme İle Öğretmen Öz Yeterlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Niğde Üniversitesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Uslu, M. (2013). Müzik Eğitiminin Yaratıcılık Boyutu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 71-80.
- Ülker, M. (2019). *Öz Düzenleme ve Yansıtıcı Düşünmenin Matematik Başarısına Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Yalazan, A. (2006). *Genel liselerde okul kültürü oluşturmada okul yöneticilerinin rollerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yasavur, H. (2013). *İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilere Yaratıcı Düşünme Becerisini Kazandırmak İçin Önerilen Etkinliklerin Öğretmenler Tarafından Kullanılma Sıklıkları (Malatya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Malatya.

- Yazıcı, T. ve İzgi-Topalak, Ş. (2013). Yaratıcı düşüncenin müzik öğretiminde kullanılabilirliğinin öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *VI. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi*. 3-5 Ekim 2013, Trabzon.
- Yenilmez, K. ve Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 95-105.
- Yıldırım, E. (2007). Bilgi çağında yaratıcılığın ve yaratıcılığı yönetmenin önemi. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİ BF Dergisi*, 12(9), 109-120.
- Yıldırım, Ö. (2019). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve ÖğretmeÖğrenme Anlayışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Yıldız, L., Zırhlıoğlu, G., Yalçınkaya, M. ve Güven, Ş. Beden eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcılık ve problem çözme becerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(Özel), 18-36.
- Yıldız-Çicekler, C., ve Aral, N. (2021). Investigation of the relationship between creativity of preschool children and reflective thinking tendencies of teachers. *Research in Pedagogy*, 11(2), 405-417.
- Yuk, K. C. and Cramond, B. (2006). Program for enlightened and productive creativity illustrated with a moire patterns lesson. *Journal of Secondary Gifted Education*, 17(4), 272-283.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: an overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64-70.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Ahmet Aykan ÖZER		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı			
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Müzik Öğretmenliği	2018
Tez Başlığı	Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sermin BİLEN		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Uygulama İzinleri

Aykan Özer

Alıcı: feyzullahsahin ▾

19 Kas 2019 Sal 18:52

Hocam merhaba ben dokuz Eylül Üniversitesi müzik öğretmenliğinde yüksek lisans yapıyorum tez konumda yaratıcı kişilik özellikleri ölçeğini kullanmak istiyorum net bir kaynak bulamadım ama sanırım ölçeği geliştiren sizsiniz ve malum izinler için ulaşmam gerekiyor yardımcı olur musunuz

Feyzullah SAHIN

Alıcı: ben ▾

19 Kas 2019 Sal 19:24

Merhabalar,
Kullanabilirsiniz

Doç.Dr. Feyzullah ŞAHİN/ Ass.Prof. Feyzullah ŞAHİN
Düzce Eğitim Fakültesi/ Duzce University Education Faculty
Özel Eğitim Bölümü, Özel Yeteneklilerin Eğitimi Anabilimdalı/ Special Education Department Gifted Education Division
Düzce TÜRKİYE/ Duzce TURKEY
e-mail: _____

----- Orjinal Mesaj -----

Kimden: Aykan Özer

Kime

Gönderilenler: Tue, 19 Nov 2019 17:52:12 +0200 (EET)

Konu:

Yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği

Gelen Kutusu x

Çetin SEMERCİ

Alıcı: ben ▾

Aykan Bey merhaba,
Yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğini kullanabilirsiniz. Sevgi ve saygılar

Prof.Dr. **Çetin SEMERCİ**

Bartın Üniversitesi

EK 3. ETİK İZİN

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YÖNETİM KURULU KARARI

TOPLANTI TARİHİ
SAYI

: 05/07/2019
: 19

KARAR-9:

124) Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2018950105 numaralı öğrencisi Ahmet Aykan ÖZER için tez başlığı önerisine ilişkin, Anabilim Dalı Başkanlığının 02/05/2019 tarihli ve 22641983/161 sayılı yazısı ile ekleri incelendi.

Görüşmeler sonunda;

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2018950105 numaralı öğrencisi Ahmet Aykan ÖZER ve tez danışmanı Dr.Öğr.Üyesi Sermin BİLEN ile belirlenen ve Anabilim Dalı Başkanlığınca önerilen tez başlığının, aşağıdaki şekilde kabul edilmesine, 2019-2020 öğretim yılı güz yarıyılı başından itibaren her yarıyıl tez çalışmasına ve tez danışmanınca açılan uzmanlık alanı dersine kayıt yaptırmasına, kararın Anabilim Dalı Başkanlığına, tez danışmanına ve öğrenciye bildirilmesine bulunanların oy birliği ile karar verildi.

Tez Başlığı: Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünce Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği.

İngilizcesi: The Relationship between Creative Personality Traits and Reflective Thinking Tendencies of Music Teachers Candidates: A Case Study in the Aegean Region.

	(İMZA) Prof.Dr. Saha YILMAZ (BAŞKAN)	
(İZİNLI) Doç.Dr. Bahar BARAN (ÜYE)		(İMZA) Doç.Dr. Suat TÜRKÖĞÜZ (ÜYE)
(İZİNLI) Prof.Dr. Ali AKSU (ÜYE)	(İMZA) Doç.Dr. Ertan ASLAN (ÜYE)	(İMZA) Dr.Öğr.Üyesi Hadise KÜÇÜKKARAGÖZ (ÜYE)

ASLI GİBİDİR
05/07/2019

Öğ.Gör.Fenil Serkan AKDOĞAN
Enstitü Sekreter Vekili

Uğur Mumcu Cad. 135 Sk. No:5 35380 Buca/İZMİR
Telefon: +90(232)440 09 08 – 440 09 11 Faks: +90 (232) 420 60 45
e-posta: egitimbil.kurulu@deu.edu.tr İnternet Adresi: <http://ebe.deu.edu.tr/>

izmir

EK 4. ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-28677689-302.14-346451
Konu : Tez İşleri

25.10.2021

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'nün 05.05.2021 tarihli ve sayılı yazısı
b) EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI'nın 23.06.2021 tarihli ve E-89241861-000-299222 sayılı yazısı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet Aykan ÖZER'in "Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünce Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği" konulu tez çalışması kapsamında araştırmalarını Eğitim Fakültesi öğrencilerine uygulama talebi ile ilgili Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığından alınan ilgi (b) yazıdaki değerlendirmeler dikkate alınarak Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Sırrı Sunay GÜRLEYÜK
Rektör a.
Rektör Yrd.

Ek: İlgi Yazı Eğitim Fakültesi

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: VCMCEM-SLZSCJ

Belge Doğrulama Adresi: <https://ebda.mu.edu.tr>

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Bilgi için: Nazan ÇINAR ASLAN

48000 KÖTEKLİ/MUĞLA

Bilgisayar İşletmeni

Telefon No: (0252) 211-1251 / Faks No: (0252) 211-1264

Telefon No: 0 252 2111353

e-Posta: ogr-is@mu.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.oibb.mu.edu.tr/>

Kep Adresi: muglaskuniversitesi@hs01.kep.tr

T.C.
BUCA EĞİTİM FAKÜLTESİ
Buca Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-85316909-640.99-55170

11/05/2021

Konu : Ahmet Aykan ÖZER

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİNE

İlgi : 05.05.2021 tarih ve 87347630-640.99-53756 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ahmet Aykan ÖZER'in "Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünce Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği" başlıklı çalışması kapsamında Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde veri toplama araçlarının online olarak uygulanması talebi çalışmayı kendisinin takip etmesi koşulu ile uygundur. Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Esra BUKOVA GÜZEL
Dekan

Bu belge, gıvvesi elektronik imza ile onaylanmıştır.
Forsajını <http://dnp.gov.tr/elektronik-imza> linkinden SİBA1283XS kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Dokuz Eylül Üniversitesi - Buca Eğitim Fakültesi
Adres: Uğur Mumcu Cad. 135. Sk. No:3 35150 Buca-İZMİR
Tel: 0 232 420 48 82. Elektronik Ağ: <http://bcf.dcu.edu.tr>
Kep Adresi: dokuzeyuluniversitesi@baf01.kep.tr

Bilgi için lütfen:
Soygi YITTEK
Dahili:
E-Posta: sovgi.yitek@dcu.edu.tr

Evrak Tutar ve Sayısı: 30/10/2020-E.65960

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi

Sayı : 62297456-044/
Konu : (Online Anket uygulama izni.)

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Genel Sekreterlik)

İlgi : 20/10/2020 tarihli ve 4554 sayılı yazı
85.109.79.243
3236
3.11.2020

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2018950105 numaralı öğrencisi Ahmet Ayhan ÖZER'in "Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünce Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği" konulu tez çalışmasını, online olarak 2020-2021 Güz/Bahar Döneminde; Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerine uygulama isteği, Dekanlığınızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim

e-imzalıdır
Prof. Dr. Bilge CAN
Dekan

DAĞITIM
Gereği:
Genel Sekreterliğe

Bilgi:
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümüne

Tel: 0 (258) 8
E-Posta:

Faks: 0 (258) 0
Elektronik Adres: <https://www.pau.edu.tr/egitim>

Ayrıntılı bilgi için lütfen : Ayşe MESE

Prot. Tarih ve Sayısı: 05/11/2020-E.4578

KEP. 05.11.2020

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı :93282220-302.08.01/
Konu :Uygufama İzni Hk (Ahmet Ayhan
ÖZER)

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi :a) Üniversitemiz Hukuk Müşavirliği'nin 20/10/2020 tarih ve 4554 sayılı yazısı.
b) Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dekanlığının 30/10/2020 tarih ve E.65969 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı 2018950105 numaralı öğrencisi Ahmet Ayhan ÖZER'in "Müzik Öğretmeni Adaylarının Yaratıcı Kişilik Özellikleri ile Yansıtıcı Düşünce Eğilimleri Arasındaki İlişki: Ege Bölgesi Örneği" konulu tez çalışması kapsamında, 2020-2021 Güz ve Bahar Dönemlerinde Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerine online (çevrim içi) olarak ölçek uygulama isteği Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Necip ATAR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER :

- 1- İlgi (a) Yazı ve Ekleri (... Sayfa)
- 2- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (... Sayfa)

Özaki Doğrulamak İçin : <http://dys.pau.edu.tr/ei/Islen/Dogrula/CM63319>

Kuruluş Yetkisi Rektörlük Sayısı 30360/ÖNİMİZ

Tel: 0 (258) 296 21 51

E-Posta: ekd@pau.edu.tr

Faks: 0 (258) 296 23 32

Elektronik Ağı: <http://www.pau.edu.tr/ekd>

Notlu Gözet

EK 5. KULLANILAN ÖLÇME ARAÇLARI

1-YARATICI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Sadece bana etkisi olacak sorunları çözmek için uğraşırım.*	1	2	3	4	5
2.Sadece problemler beni doğrudan etkilediği zaman problemler hakkında düşünmeye çalışırım.*	1	2	3	4	5
3.Yeni şeyler denemeyi sadece sonucunun ne olduğunu bilmek amacıyla severim*	1	2	3	4	5
4.Sadece kolay olan problemler hakkında düşünmek isterim.*	1	2	3	4	5
5.Birşey yaparken hep aynı yolu/yöntemi izlerim.*	1	2	3	4	5
6.Yeni oyun ve etkinlikleri denemek ilgimi çeker.	1	2	3	4	5
7. Bilmece türü zeka oyunları oynamayı severim	1	2	3	4	5
8. Yeni şeyler yapmayı severim.	1	2	3	4	5
9. Doğal güzellikler ve sanat ilgimi çeker.	1	2	3	4	5
10.Bir çok şeyi kendim denemek isterim.	1	2	3	4	5
11.Toplumun geneli ile kıyasladığımda kendi yeteneklerimden şüphe duyarım.*	1	2	3	4	5
12.Çoğu zaman, bir çok insanın sahip olduğu yeteneklere sahip olmadığımı düşünürüm.*	1	2	3	4	5
13.Daha önceden kolaylıkla başa çıkmış olduğum durumlarla karşılaştığımda bile kendime güvenmem.*	1	2	3	4	5
14.Kuralların beni sınırlamasından hoşlanmam.	1	2	3	4	5
15.İnsanlara beklemediği sorular sormayı severim.	1	2	3	4	5
16.Bazı müzik türleri derin hayallere dalmama neden olur.	1	2	3	4	5
17.Başkalarının bilmediği şarkıları söylemeyi severim.	1	2	3	4	5

*Ters olarak puanlanması gereken maddeler.

2- YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

1- Hiç katılmıyorum 2- Çoğunlukla katılmıyorum 3- Kısmen katılıyorum 4- Çoğunlukla katılıyorum 5- Tamamen katılıyorum

Maddeler	Rakam Değeri
1. Öğrencilerimin görüşlerine değer vermem.	()
2. Kendimi öğretim hedeflerimin ışığında eleştirel düşünürüm.	()
3. Öğretimle ilgili diğer öğretmenlere yardımcı olurum.	()
4. Kendi öğretimimim etkililiğini değerlendirmem.	()
5. Sınıfta tartışmayı teşvik eder yönetirim.	()
6. Kitaptaki etkinliklerle yetinir, yenilerini oluşturmam.	()
7. Konu anlatırken bazı noktaları eksik bırakıp öğrencilerin bulmasını sağlarım.	()
8. Öğretim kazanımlarını (hedef-davranışları) gözden geçirmem.	()
9. Öğretim uygulamalarıyla ilgili soru, tepki ve önerilere açık değilim.	()
10. Öğretme-öğrenme sürecindeki olaylara çok yönlü bakamam.	()
11. Öğrencilerimin bireysel gereksinimlerinden sorumlu değilim.	()
12. Öğrencilerimin eğitsel etkinliklerine önem vermem.	()
13. Öğrencilerimin duygusal (duyuşsal) davranışlarından sorumlu değilim.	()
14. Yeni materyalleri ve etkinlikleri tanıtmam.	()
15. Dersin teorik kısımlarını kavram haritasıyla anlatmam.	()
16. Öğrencilerin hayallerine değer vermem.	()
17. İş birliği ile öğrenmeye önem vermem.	()
18. Eleştirel bakış açısına sahip değilim.	()
19. Öğretimde kime, neyi, ne zaman, niçin ve nasıl yapacağımı bilirim.	()
20. Öğrencilerimle etkili iletişim kurmaya çalışmam.	()
21. Öğrencilerime uygun öğrenme materyali sunarım.	()
22. Öğrencilerin beklentilerini dikkate almam.	()
23. Yeni bir konuyu ustaca tanıtır ve anlatırım.	()
24. Öğretim ortamına ilişkin yaptığım değişikliklerin sonuçlarını düşünürüm.	()
25. Öğretime ilişkin problemleri algılar, tanımlar, geneller ve mesleki anlayışlarımı değiştirmek ve geliştirmek için kullanırım.	()
26. Araştırma ruhuna sahip değilim.	()
27. Öğretimimi objektif bir şekilde değerlendirebilirim.	()
28. Öğretmen olarak kendimi geliştirmeye açık değilim.	()
29. Öğretme sanatının iyi yönleriyle ilgilenirim.	()
30. Öğrencilerimin (sınıfın ötesini) geleceği görmesine yardımcı olurum.	()
31. Öğretmen olarak kendimi değerlendirmede dürüst değilim.	()
32. Öğretim uygulamalarımla ilgili diğer arkadaşlarımla görüş alış verişinde bulunurum.	()
33. Kendimi öğrencilerimin yerine koyup düşünebilirim.	()
34. Öğretmenliği sevmiyorum.	()
35. Öğretimimle ilgili diğer öğretmenlerin eleştirilerinden yapıcı bir şekilde yararlanırım.	()

